

GLASILO SLOV. KULTURNIH DRUŠTEV V ITALIJI.

Izhaja 1. dne vsakega meseca. Naročnina letno 18 L, posamezne številke 1 L 50 st. — Uredništvo in upravništvo v Gorici, Corso Verdi 37. — Redakcijska lista se zaključuje 20. dne vsakega meseca. Rokopisi se ne vračajo.

VSEBINA: Naši cilji. — Jos. Jurca: Analiza Gregorčičevih poezij. — M. Č-t-č: Vinku Engelmannu v trajen, hvaležen spomin. — Vinko Vodopivec: Tamburaški zbor. — Kaj mora pevec vedeti? — O pevovodstvu. — Manjše ljudske knjižnice. — Društveno gibanje. — Sport. — Književnost. —

Podružnica Ljubljanske kreditne banke v Gorici,

Corso Verdi „Trgovski Dom“

Brzjavni naslov: Ljubljanska banka.

Telefon št. 50.

Centrala: Ljubljana.

Delniška glavnica SHS kron 50 milijonov. :: :: Reserva SHS kron 45 milijonov.

Podružnice: Brežice, Borovlje, Celovec, Celje, Maribor, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst.

OBRESTUJE vloge na knjižice po 4%. Na daljšo odpoved vezane vloge po dogovoru.

NAKUP in PRODAJA vsakovrstnega tujega denarja. — **IZVRŠUJE** vse v bančno stroko spadajoče posle najkulantneje.

Uradne ure za občinstvo 8¹/₂ 12 in od 3 5. Ob sobotah pop., ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.

Ženiti se hočem!

Saj zdaj imam na izbero pri

Breščaku

obilo lepega, cenega in solidnega

Pohištva

Gorica, Via Carducci št. 14.

ELIJA ČUK, - Gorica

Piazzā Cavour št. 9 (levo) (prej Stolni trg)

Priporoča svojo bogato zalogo šivalnih strojev iz inozemskih svetovno znanih tovarn: »Pfaff Gritzner«, »Kaiser«, »Köhler«, »Neuman«, »Dürkopp« in dunajskih proizvodov »Rast & Gasser«. Tvrdba nudi odjemalki šivalnega stroja brezplačen poskus v umetnem vezanju (rikamiranju) na stroj. Bogata zaloga dvokoles »Puch«, »Stadt«, »Styria« in »Regent«, gramofonov. Pneumatike »Dunlop«, »Pirelli«. Delavnica in popravilnica. Stara kolesa emajlira in ponikla v vsaki poljubni barvi.

Priporoča se najtopleje

Elija Čuk, sodni izvedenec.

Josip Štrukelj

Gorica, Piazza Cristo št. 1

priporoča sl. občinstvu v mestu in na deželi svojo

stavbno ključavničarsko delavnico.

Izvršujem vsa v to stroko spadajoča dela najsolidnejše in po najnižjih cenah.

Resnost!

Točnost!

ALOJZIJ PAHOR

Via Carducci 3.

Najmodernejša
• krojačnica. •

Specijalist za izdelovanje družabnih in
promenadnih oblek.

:: KAVARNA :: „ADRIATICO“

v Gorici na Travniku

tik cerkve Sv. Ignacija.

Postrežba z izvrstno kavo in likerji
Dnevno najnovejši časopisi. Biljard,
šah, tarok itd. itd.

Za obilni obisk se priporočata

Nadig-Pečenko, lastnika.

:: DOBROZNAN ::
DOMAČ STEKLAR

ANTON KOREN

V GORICI, GOSPOSKA ULICA ŠT. 4.

Velika zaloga steklenic, kozarcev, krožnikov, skled, petrolejk, šalic, zrcal, nožev, vilic, stekel, naloženih porcelanastih predmetov, sploh vseh steklenih in porcelanastih izdelkov.

Bogata izbira okvirjev za podobe od preprostih do najfinejših. — Lastna steklarska delavnica. — Postrežba poštna.

Mihael Kozman

GORICA — V RAŠTELU ŠTEV. 27.

Občeznana trgovina s kuhinjskimi potrebščinami vsake vrste. — V zalogi so: Rešeta, škafi, orne, brente, sita, solnice, lesene žlice, pipe, stolice, nečke, sejalniki, koši, jerbasi itd.

Zaloga . . . kadi, glinastih posod in steklenih
vinskih sodov . . . predmetov.

Zaloga krogel za kroglanje iz najtršega lesu.

POSTREŽBA SOLIDNA. o o o CENE NIZKE.

NA DEBELO! :o: NA DROBNO!

Bruno Saunig - Gorica

Via Carducci šte. 3 (nasproti Montu).

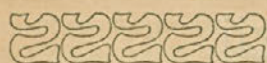
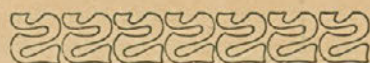
USNJE čevljarske in sedlarske potrebščine.

VRVI Tržaški biči, bičevniki.

PHSOVI Glavno zastopstvo Cavalier-Crema.

Sveče - Kadila - Vosek

Nakupuje čebelni vosek po dnevnih cenah.

NAŠI CILJI.

Mladina, tvoja je bodočnost! Ti hraniš v sebi največji zaklad: mladost. In mladost je življenje, ki komaj pričinja. Življenje je resno, mnogokrat grenko, polno strupa, polno razočaranj. Zato se moraš nanj pripravljati z vso svojo mladostno silo, s prekipevajočim navdušenjem, z največjo požrtvovalnostjo. Tebe, mladina ubogega slovenskega naroda, čaka težka življenska naloga. Trdo in neustrašno se boš morala boriti za svoj in svojega rodu obstanek na tej zemlji. Ta boj pa mora biti plemenit in čist. Zato se moraš nanj pripraviti v vernem prepričanju, da je ta boj pravičen. Ne spuščaj se v medsebojne strankarske in osebne boje, temveč posveti se mirnemu delu na gospodarskem, socialnem, izobraževalnem polju in na polju telesne vzgoje. Prva tvoja naloga je, da se sama sebe izobraziš ter s svojim znanjem, s svojo izobrazbo zaneseš duh delavnosti, discipline in požrtvovalnosti v vse sloje in v najširše plasti svojega naroda. Ker le če bo naš rod duševno in telesno jak, če bo delaven, discipliniran in požrtvovalen, bo zamogel dostojno tekmoovati z drugimi kulturnimi narodi.

Mladina! Naš program bodi: duševna in telesna izobrazba naroda na demokratični in narodni podlagi.

Starejši, izkušeni možje! Vas pozivljamo, da se nam pridružite; da nam pomagate s svojo izkušnostjo, s svetom in dejanjem. Pozivljamo Vas, da nas vodite po pravi poti do zaželjenega cilja. Pregovor pravi, da jabolko ne pade daleč od drevesa. Zato skrbite vi, ki ste vse do danes čuvali naše narodne svetinje, trdni in neupogljivi kot hrast, da bo de tudi rod, ki prihaja za Vami, Vaši sinovi in hčerke, vreden svojih očetov.

V naših izobraževalnih, bralnih, pevskih, dramskih, telovadnih, sportnih društvih itd. naj zavlada nov duh: duh delavnosti in požrtvovalnosti. V teh društvih se moramo srečati stari in mladi. Z medsebojnim podpiranjem v pozitivnem delu in s smotreno organizacijo moramo dvigniti vsa naša društva na najvišjo stopnjo delavnosti. V teh dru-

štvih moramo organizirati ves naš narod brez razlike stanu in spola. V teh društvih delujmo le splošno v korist. Za sebične in častihlepne naj ne bo prostora v naših društvih. Predsedniki in odborniki naj se zavedajo svojih dolžnosti napram članom, napram splošnosti in celokupnemu narodu. Tu naj se udelejujejo naše najboljše sile, tu naj se udelejuje v sorazmerju svojega znanja in moči priprosti delavec, kmet in izobraženec.

Pozivljamo tedaj vse, ki so pošteni in ki imajo srce za svoje ljudstvo, k skupnemu delu na društvenem polju — in dobri sadovi ne bodo izostali.

To je naš program!

Da pripomoremo k temu delu, smo se odločili izdajati ta list, ki naj bo glasilo vseh naših prosvetnih organizacij. V naši društveni organizaciji smo pogrešali medsebojnih vezi. Temu naj odpomore »Prosveta«.

»Prosveta« bo prinašala (kakor je bilo že objavljeno) članke o naših kulturnih delavcih, o sistematičnem delovanju v društvih, o kulturnih, telovadnih, sportnih in drugih prireditvah pri nas in drugod.

Društveni delavci, odborniki, tajniki, predsedniki in člani, oklenite se tega lista, podpirajte ga vsestransko. Dopisujte, poročajte o vsem gibanju v lastnem društvu, pridobivajte mu naročnikov.

Uredništvo in upravništvo se bosta potrudila, da bo list odgovarjal sedanjim razmeram in zahtevam.

»Prosveta« naj bo naša zastava, pod katero se zbirajmo v prosep in napredovanje našega naroda.

S to številko stopamo pred javnost zavedajoč se svoje težke naloge. Vemo, da ta številka ni popolna, vemo pa tudi in smo prepričani, da dosežemo svoj namen, ako najde naš list razumevanje pri naših društvih, o čemer ne dvomimo.

Zato zremo z mirnim srcem v bodočnost.

»Goriška slovenska omladina«.
Uredništvo »Prosvete«.

P

553/1. 1922

D P 12. 701

1980

JOS. JURCA:

Analiza Gregorčičevih poezij.

Na Gregorčičevem večeru v Ajdovščini, dne 19. listopada, ob petnajstletnici smrti našega nesmrtnega pesnika, ki smo jo praznovali vsled vojnih razmer namesto njegove desetletnice, sem razvil o njegovih krasnih pesnitvah naslednje misli, ki jih po vzpodbudi Gregorčičevih častilcev izročam javnosti. Gregorčič ni le bliščeča zvezda, ki je migljala na našem pesniškem obzorju in vodila naš rod za nekaj časa, ampak njegov pomen je mnogo večji. Ne bi bilo prav, ko bi se ga le spominjali vsako desetletje ali petnajstletje, ampak njegova vzvišena, v prelepe pesniške oblike zlita čustva in njegove svet in človeštvo obsegajoče misli se morajo trajno in neizbrisno vtisniti v spomin in srce slehernega Slovenca, to že radi tega, da ponese svetli žar narodne prosvete, kateri je zlasti na Primorskem Gregorčič vtisnil pečat svoje dobe, naprej v bodočnost. Naš prosvetljeni narod je dobil v Gregorčiču svojega velikega glasnika in z njim je podan dokaz, da je naš jezik vredna posoda kulture in da ima naš narod visoke prosvetne cilje. Menim pa, da najbolj počastimo pesnikov spomin, če se skusimo poglobiti v njegove pesnitve. Sledeča razmotrivanja imajo namen doprinesiti — ne k pesnikovi slavi, ki je sam nikoli ni ne želel ne iskal — ampak k razumevanju pesnika in njegovih pesmi.

1. Idilska smer pesniškega ustvarjanja.

Simon Gregorčič je večji del svojega življenja preživel v naši vipavski dolini, Rihemberku, na Gradišču nad Prvačino in zadnja tri leta v Gorici in je torej izrazilo naš, bolj naš ko vsak drugi slovenski pesnik. Tudi zibelka mu je tekla pri nas, na Tolminskem, v vasi Vrsno pod nebotičnim Krnom, kjer se je rodil leta 1844, torej isto leto kakor Jurčič, osem let kasneje ko njegov pesniški voditelj, estetik Stritar in pet let pred Prešernovo smrtjo. Pesniško lepi planinski kraji, ki je želel, da jih po možnosti vsak zaveden Slovenec obiše, ti kraji, v katerih je preživel svojo mladost kot preprost kmetski sin in pastirček, so ostavili v njem nepopisen čar detinstva in čar prirodnih gorskih lepôt, po katerih je pozneje vedno hrepenel. Svoj domovinski kraj opeva kot planinski raj. Pokličimo si takoj v spomin zadnjo kitico pesmi »Nazaj v planinski raj«: »O cvetnih dni spomin — me vleče na planine — po njih srce mi gine — saj jaz planin sem sin. — Tedaj nazaj — nazaj v planinski raj!« Najnežnejša in najbolj hrepenenja polna pa je pesem »Ohrani Bog te v cveti, planinska roža ti!«, katere pomen razložim pozneje. Ta planinski mir in ta prirodna krasota sta bila zelo važna za njegov pesniški razvoj, saj kdor je pesnik, je rojen pesnik, in že v rani mladosti je občutil in neizbrisno ohranil v duši vtis planinsko-rajske harmonije in duševne harmonije, notranjega soglasja, ki nam tako lepo doni in zveni iz nekaterih njegovih pesmi. Splošno je znano, da se pesem, to se pravi lirična pesem, rodi v duši na dva načina: ali iz harmonije, to je pesem vesela in vriskajoča oziroma tilka in nežna, ali pa iz disharmonije, iz nesoglasja, ker srce občuti neskladnost med seboj in naravo oziroma med seboj in svetom. Prešeren je izrazil pesnik disharmonije, Gregorčič pa je v velikem številu svojih pesmi harmonsko razpoložen, vsaj v prvih letih, pozneje je, žal, tudi njega ne sicer strla, pač pa precej potrla življenja peza. Postal je tudi on pevec disharmonije, ki jo izraža v prav krepkih kontrastih n. pr.: »Ah prišla je zopet v deželo pomlad — ne meni — in prišla je v suknji zeleni — raztresla povsodi vse polno je nad — ne meni«. Njegove harmonično ubrane pesmi pa so n. pr. »Divna

noč«, ki razodeva sklad duše z veseljstvom, ali »Mavrica«, ta nebeško — lepa poosebitev izpod mavričnega pisanega loka kapljajočega, blagodejnega dežja: »Mavrica pisana, božji prestol — angeli hodijo gor in pa dol — zlate kropilnice v rokah držé — zemljo prežejno hladé in pojé. Sreča se spušča na sleherni stvar — kadar zaliva nebeški vrtnar«. »V Gaju« polzveduje pesnik, kdaj bo zrastle Slovanstvu zibelka zlatih dni, in čuj: »Gaj poprej miren in tih — z listjem lahko je zašumel — nadobudni drevja dih — duh je moj razume!«. Slednjic so harmonično ubrane vse njegove pesmi, v katerih opeva nedolžnost in priprostost, od pesmi »Pri zibelki« in »Pogled v nedolžno oko« do »Veselega pastirja« in »Kmečke kiše«. »Ne, palice svoje ovčarske — za žezlo kraljevo ne dam«, pravi v »Pastirju«. »Počivaj, snivaj sladko v zibki — ko v mehkem popju mladi cvet!« »Presrečna doba cveta — o z'ata, zlata leta!« Kolika ljubkost, kolika blaženost in notranja skladnost je v tej vrsti poezije!

2. Gregorčič in Prešeren.

»Pogled v nedolžno oko« mi daje povod, da že lu primerjam našega Gregorčiča s Prešernom, ki poje v »Nezakonski materi«: »Kadar se v tvoje ozrem oči, meni nebo odprto se zdi«, Gregorčič je isto misel samostojno izrazil in razvil mnogo lepše in to srečujemo še večkrat. Priponimam, da je med Gregorčičem in Prešernom več točk, v katerih se dotikata, več stvari, ki jih nahajamo pri Prešernu slučajno vpletene. Je postalo motiv Gregorčičevim pesnitvam. Hrepenenje po mladosti in domačem kraju je Prešeren izrazil v sonetu: »O Vrba, srečna, draga vas domača«, Gregorčič pa, ki ni nikdar pel sonetov, gazelic in takih tujih oblik, je povedal isto v »Pastirju«: »Da bil bi pač vedno tam gori ostal in črede očetove pasel!« »Srce je moje b'lo oltar«, pravi Prešeren in ta pesniška podoba je Gregorčiču motiv za celo vrsto pesmi kakor »Daritev« in »Svetišče«. »Bit' hočeš poet in ti pretežko — je v prsih nosit' al pekel al nebo!« je Prešernovo vsodno spoznanje v »Pevcu«, Gregorčič to misel razširi in sploši v pesmi »Sreč človeško sveta stvar«: »V njem pekel naš je in naš raj se srcem našim ne igrat!« Problema svobode se dotika Prešeren v pesmi »Nuna in kanarček«, kjer se zaprti ptiček niti ne more prav odločiti za prostost, ampak se rajši uda v ravajeno in namišljeno udobnost ptičjega življenja v kletki. Podobna resignacija zveni tudi iz konca »Krstu pri Savici«, tako da moramo reči, Prešeren ni spoznal in do dna občutil vse absolutne vrednosti svobode in one globoke nesreče, ki je tako elementarno in presunljivo izražena v Gregorčičevi »Ujetega ptiča tožbi«: Mrtje mi v večji srce mnogo — brezcvetna gine mi mladost — oh mnogo vzeli ste mi, mnogo — ko zlato vzeli ste prostost!« In nadaljnji pristno Gregorčičev kontrast k temu: »A enega mi vzeli niste — in mi ne vzamete nikdar — to pesmi so srebrno-čiste, — to je glasov nebeški dar«. Žal, da so Gregorčiču vendarle vsaj deloma in za več let ubili tudi veselje do petja oziroma njegov pesniški polet. Pesnika sta si deloma podobna tudi po svojem nesrečnem osebnem in literarnem življenju, prvega je trla in tlačila cenzura, drugega pa kritika, oba sta se morala boriti za existenco in zoper predsodke svojega časa. Prešeren se je branil s perečo satiro, Gregorčič pa z iskreno mišljeno in prepričevalno »Obrambo«. Težko je reči, kdo je večji pesnik, Prešeren ali Gregorčič.

Po globokosti misli, svojem duševnem obzorju, raznih umetniških oblikah in skrbni arhitektoniki verza morda Prešeren Gregorčiča prekaša, po globokosti čustev in neposrednosti pesniškega izraza, ubranosti glasov in čisti dikciji in končno po veliki vzgojni moči, ki jo imajo njegove pesnitve, se zdi zlasti nam, njegovim ožjim rojakom, da ga snemo smatrafi ne-le za svojega najljubšega, ampak tudi najpomembnejšega pesnika. Prešeren pesni pogosto na tuj, klasičen ali romantičen način in pod vplivom svojega narečja, vir Gregorčičeve poezije pa teče čisto in jasno kakor planinski potok. Za Prešerna je bilo treba dvajset let, da sta ga Stritar in Levstik takorekoč odkrila slovenskemu narodu. Gregorčič pa si je na mah pridobil vsa slovenska srca. Prešeren nam je podal en sam zvezek poezij, Gregorčič pa je poleg Aškercia in Župančiča najplodovitejši v kljub temu, da je lirik, ter imamo od njega pet zvezkov. Prešeren stoji še na klasičnih in romantičnih tleh svetovne književnosti, naš Gregorčič pa je ves naroden, njegova pesem posnema zavestno ali nezavestno narodni jezik po vsebini in dikciji, priprosto in razumljivo, sicer umetno, toda brez umetničenja. Kar nahajamo pri njem posebnosti, zlasti jezikovnih, se vedno lahko zanesemo, da niso pesniške licence, ampak iz živega narodnega jezika, iz blagolasnega tolminskega narečja posneti izrazi, ki so še lepši ko odgovarjajoči književni. Tako si je Gregorčič ustvaril najkrasnejši pesniški jezik, ki je moral biti za sodobnike v letih 1870—1888. pravo novo razodetje lepote slovenskega jezika. Nam se danes vse to morda ne zdi tako divno, ker smo že razvajeni, ker smo Gregorčiča sprejeli že z mlada vase in nas je že prežl njegov duh in njegovi lahkotni in begotni verzi in ker poznamo novo, še modernejše razodetje v Župančičevem mirnejšem in umerjenem verzu. Za svojo dobo pa je Gregorčič kakor z neba poslan pesnik, ki je podobno kakor svoj čas Puškin na Ruskem, kateremu je sličen po rímu in blagolglasju, razvnel in elektriziral slovenstvo. Škoda le, da ni živel in pesnil petdeset let poprej. Omenil sem, da ima njegova pesem svojo glavno korenino v narodu, za katerega je živel in pesnil. Študiranje narodne pesmi nam to potrjuje. Opozarjam n. pr. na one z enklitikami pomnožene rime kakor: »Nezmagana mi četa smo — brez straha in trepeta smo«, ki jih smatrajo za specifično Gregorčičeve rime. Iskal sem in našel, da so posnete — odkod? Iz narodne pesmi. »V nedeljo zjutraj vstala bom — v Ljubljano se peljala bom« ali »Jerica vstala je — past voliče gnala je«. Odkod ima naš pesnik izraziti paralelizem, odkod ljubezen do kontrastov, odkod ono zvonko muzikalnost verza? Mnogo tega je utemeljenega v njegovi prirojeni osebnosti, ki je še ne poznamo docela, mnogo pa je tudi treba pripisati raznim vplivom. Kakor z ljubeznijo študiramo Prešerna in njegovo pesniško arhitektoniko, z enako in še večjo ljubeznijo bi se morali okleniti Gregorčiča in ga razmotriti po možnosti do dna.

3. Dekliške pesmi in ljubezenska metamorfoza.

K pesmim, ki opevajo nedolžnost in priprostost, bi jaz prišteval kot podskupino tudi njegove deklishe pesmi, to je one, iz katerih govori občutje slovenskega dekleta, nje nedolžnost, ljubezen do izvoljenca, zlasti v burni vojni dobi bosenske zasedbe, drhtenje in bojazen za ženina ter žalovanje za dragim. Psihološko so to zelo nežne in zanimive pesmi, ker nam kažejo, kako misli in čuti nežni ženski svet in nam Slovencem mož Gregorčič tu nekako nadomešča žensko pesnico. Sem spadajo pesmi: Dekletova molitev, Slovo, Prstan, Vojakove neveste poroka, Izgubljeni cvet, Le plakaš, Nevesti, Romarica, Zvončku, Novi most, Nebo zrcalo, Bitva, Noč pred svatbo in Gruzinki. Kako naj si odgonetimo psihološko uganko, da se je naš pesnik zaglobil v tako nežen predmet in v duševnost, ki je ni mogel poznati naravnost, ampak le po pesniški intuiciji?

O tem je mogoče podati pač le subjektivno mnenje. Te pesmi so nadahnjene najnežnejše deklishe ljubezni, a pel jih je Gregorčič, ki je bil duhovnik in ki se je vzgledno in strogo držal lastnega gesla: Kar veleva ti stan, si storiti dolžan. On ni mogel, ni smel in ni hotel gojiti erotičnega čustva ljubezni in zato tudi nikoli ni opeval subjektivnega lastnega čustva ljubezni, ki je osnovni ton n. pr. Prešernovih poezij. Objektivno ljubezensko čustvo, ki vlada v svetu med milijoni in milijoni bitij, pa je seveda smel opevati, čeprav se mu je štel v zlo tudi to, in značilno je zanj to, da mu je bila mehka, deklishe ljubezen bližja in da jo je bol umeval in opeval ko manj čisto in manj nežno moško čustvo. Krivična kritika ga je sicer sumničila, da v pesmi »Lastovkam« ne vabi pod svojo streho ptic lastavic, ampak druge ptice, toda povsem neupravičeno; v resnici je ostal celo življenje značajan in kristalno čist. Le v par pesmih, ki so obenem njegove najkrasnejše pesnitve, zveni oddaleč kakor zvenk ljubečega in hrepenečega moškega srca. To so pesmi: »Enkrat te v življenju sem videl samo — nedolžno ko angel, ko zvezda lepo«, »Planinski roži«: »Stoji v planini vas — tam rajska roža rase — za druge ne in zase — za mé cvete nje kras. — A meni v daljnem sveti — življenje zdaj veni — Ohrani Bog te v cveti — planinska roža ti!« in potem sledi še osem kitic, vsaka še bolj hrepeneča z istim refrenom: »Ohrani Bog te v cveti — planinska roža ti!« V tožbi ujetega ptiča se mu izvije bolesteni vzklík: »Nikdar ne bodem gnezda pletel, gojil mladičev nikdar!« in končno pravi v »Narave svatbi«, kjer cvetejo rožice in ptičice peva jo in odpevajo in se pesnika mehko-sladko dovezema slavčje petje, elementarno bridko: »Med srečnimi svati samotni in sam — jaz zibljem se v majevi noči — tu notri stotisoč občutkov imam — bojim se, da srce mi počí!« Ta pesem je izšla psevdonimno in je sprejeta šele v IV., posmrtni zvezek njegovih poezij. Pesnik, ki je tako globoko občutil in razumel ljubezensko čustvo, je bil pa po drugi strani mož značaj. Tega naravnega čuta pa ni ne proklel ne zavrgel, ampak ga je poplemenitil, namesto krepke moške je opeval zanj čisto in mehko žensko ljubezen in slednjič mu je postala naravna ljubezen le simbol, le posoda druge še plemenitčje ljubezni, to je domovinske. Domovino je ljubil s posebno ljubeznijo, ker mu je bila poleg poezije njegovo vse; zato je globoka in resnična njegova: »Eno devo le bom ljubil — cni vedno zvest ostal — nikdar druge ne bom snubil — nikdar drugi srca dal«, ki se končuje z besedami: »Moja deva je Slovenija — jaz pa Slave zvest sem sin«.

4. »Srčne« pesmi.

S tem sem dospel do naslednje skupine njegovih poezij, posvečene narodu in domovini. Predno jih razmotrim, pa mi plava pred očmi še neka vrsta pesmi, ki je v tesni zvezi s prej obravnanimi in ki je za Gregorčiča zelo značilna. Za predmet imajo človeško srce, to večno uganko in skrivnost. Po izrazitosti in neposrednosti čustvovanja spada Gregorčič med prvovrstne pesnike, ki mu je težko najti vrstnika, zato mu je srce nekaj posebno svetega in kadarkoli se vanje ozre in vanje pronikne, vselej nas iznenadi z nenavadnimi pesniškimi lepotami. Srce primerja s svetiščem, ki so je sezidale nebeške roke in ki ni v njem prostora za malike — strasti, ampak le za nadzemeljske slike blagega čustvovanja. Kontrast k temu: porušeno svetišče na vrhu — razdejano srce! Drugič zopet je srce morje, ki krije prelepe bisere, tretjič grob, v katerem leži pokopanih nešteto mrličev »na dnu neposvečenih jam; četrtič je sirota, katere dom ni na tem svetu, vselej in povsod pa mu je srce človeško sveta stvar, iz katerega nam izvira ali rajska sreča ali pa peklensko zlo, a v svojem bistvu najnežnejše in najskrivnostnejše, zato ravnajmo z njim z ljubezno obzirnostjo: »En gorek rek — srce odpre — en ljub

pogled — srce se vžge — en ljud pogled — srce mrje — en trd pogled — srce se stre«. Svoje pesnitve imenuje naravnost »srčno kri« v pesmi: »Mojo srčno kri škropite...« Bolj ko vse druge nam predočijo te njegove rekel bi srčne pesmi, da Gregorčič spada v ono vrsto pesnikov, ki jih imenujemo lirike, to je pesnike, ki opevajo notranjega človeka, njegov čustveni svet. Pri Gregorčiču skoraj da ne najdemo pripovedne pesmi. Dočim je n. pr. Aškerc skoraj samo pripoveden pesnik balad in romanc in mu služi ta oblika tudi tedaj, kadar hoče dati duška lastnim čustvom, sem zasledim pri Gregorčiču le kake štiri ali pet balad in romanc, ki so pa tudi vse prepletene z liriko: Tri lipe, Rabeljsko jezero, Dražba, Nevesta in Prislina poroka. Zato nam je umevno, zakaj ga imenujejo goriškega slavčka in zakaj je le pesnil in pesnil, skoraj nikoli pa ni pisal proze. Karkoli je pisal, je bil verz, priložnostne stvari, čestitke, govorance za mizo, vse je pri njem zadobilo peruti, vse je postalo vezano in rimano. Priložnostnih pesnitev je spesnil zelo mnogo, skoraj vsem znamenitim možem ali prijateljem, ki jih je ljubil in spoštoval radi njih zaslug ali značaja, je ob smrti ali jubileju zložil svojo znamenito pesem in tako marsikoga ovekovečil. Ž njimi je proslavil pesnike Krilana-Pagliaruzzija, Meška, Vesela, Resmana, pisatelje Stritarja, Jurčiča, Erjavca, politike Hribarja, Einspielerja, Bleiweissa, vladiki Strossmayerja in Sedeja, duhovnike Jakšeta, Vrhovnika, Kodriča, učenjaka Škrabca, prijatelja Stresa itd. Priložnostni pesmi ste tudi »Velegrajska kuga« in »Bratom Čehom«. Toda to niso priložnostne pesmi v slabem pomenu besede, v teh možel gleda Gregorčič oživotvorjen svoj ideal o popolnem možu, značajnem človeku in narodnem delavcu in so zato nekatere pesmi te vrste kakor n. pr. Erjavcu posvečena »Lovorika na grob možu« posebno lepe. Uvaževati treba namreč, da Gregorčič ni pel zgolj zato, da bi ustvarjal pesniško lepoto, ampak zato, da bi s svojim duševnim delom povzdignil svoj narod, da bi v življenju naroda realiziral svoje lepe uzore, ki jih je še višje cenil in spoštoval v življenju ko na njih vzvišenih prestolih. Gregorčič ne smatra svojega dela le za umetnost, ampak za pravo poslanstvo, apos'olat.

5. Narod in domovina.

Sedaj nam bo popolnoma umevno, zakaj Gregorčiča vsega preveva domovinsko čustvo. Domovinskih pesmi je cela dolga vrsta, izmed katerih omenjam nekatere. »Pri znamenju«: Slika domovine je sveta, bolj sveta ko vsakega svetnika ali svetnice. »Njo prvi spev je moj slavil — poslednji nej se bo glasil — in zadnji glasi ti mi bojo: Bog čuvaj domovino mojo!« »Mojo srčno kri škropite: In srce jim bo ogrelo — cvetje, zraslo iz krvi — da za rod in dom plamtelo — hode jim do konca dni«. Ljubezen do naroda in domovine je takorekoč osnovni ton večine njegovih pesmi tudi tedaj, kadar pesem ni izrecno posvečena temu čustvu, in se vse kategorije, kolikor sem jih dozdam omenil in kolikor jih še naštejemo, lepo skladajo z narodnim čustvom. Zlasti pesnik ne podrejuje narodnega čustva verskemu vkljub temu, da je svečenik, ampak ste pri njem oba elementa tako tesno spojena in strnjena, da mu je verski predmet obenem naroden simbo' »V pepelnici noči«: Zadnji pepeljenec, ki pride po pepel, je ubog slovenski narod, a on kot svečenik mu ne more dati pepela, ker bi ga s tem zaznamoval za smrt, temveč ga pokliče k vstajenju. V velikonočni pesmi slavi vstajenje narodovo. Na svetli večer poizveduje v vodnih valovih ne svoje, ampak narodovo usodo. Le komur je narodova usoda tudi velika in sveta stvar, je mogoč v tedanjih razmerah tvegati to vrsto pesnitev brez strahu, da se mu ne bi morda očitala profanacija obredov. Upanje v boljše bodočnost vzbuja v pesmi »Dneva nar' pripelji zar«: Jutranja zarja mu je simbol dneva, ki zasine narodu. Ljubezen do naroda mu vzbuja sočutje do naroda — trpina n. pr.

»V mraku«, kjer želi, da bi kmalu pala na zemljo noč in zakrila njegove in ljudske bolečine. Najlepše pa je prišlo to sočutje do izraza v pesmi »Domovini«, tožni, zapuščeni vdovi z nešteti otroki. Z narodom se pa tudi srčno veseli, ko se v njegovi duši poraja vera v boljše bodočnost, zlasti kadar misli na celo slovanstvo. Tu postaja pesnik naš dober prorok. »Kdo on je, ki vstaja čez veke na dan — kdo ta je junak velikanski? Poglejte v obraz mu, obraz vam je znan — to narod je, narod slovanski« (Velikonočna). Najvažnejše njegove pesmi pa so programatične, a to so predvsem vse osvobodilne pesmi jugoslovenskega naroda, katerih predstavnica je »Hajdukova oporoka«: »Prost mora biti, prost moj rod — na zemlji svoji svoj gospod. — Za narod, za prostost domu — živite, mrite brez strahu!« Še bolj programatičen je »Naš narodni dom«: »Zdaj solze v stran, orodje v dlan!« — Dovolj je kamnov že pobral — tujčim za svoje hrame — odslej pa z naših svetih tal — ne enega ne vzame... »Pod streho našo tuji rod — naj gost nam bo, a ne gospod« in konec: »Bog živi vse Slovence — pod streho hiše ene!« Večno aktualna in za nas posebno pomembna je »Naš čolnič otnimo!«, lepa in v cerkveno-političnem oziru znamenita, ker se dotika staroslovenskega bogoslužnega jezika, je pesem »Blagovestnikom«, posvečena sv. Cirilu in Metodu.

Ta narodna struna, ki zveni iz njegovih pesmi, bo našemu pesniku prečila, da ne bo svetoven pesnik, pač pa velik ljubljenec slovanskih narodov, ki je z več pesmi že preveden v razne slovanske jezike. Sicer pa sam nikoli ni iskal svetovne slave, ampak je vroče želel koristiti le slovenstvu in slovanstvu, na drugi strani pa pravilno umevanje narodnega načela nikakor ne brani n. pr. nam Slovincem, da ne bi prevajali tako izrazito narodnih pesnikov kakor sta Dante in Carducci.

Canjarjanstvo in nekateri drugi vplivi so zatemnili v moderni dobi sijaj rodoljubne pesmi, dandanes tudi ne smatramo več za potrebno probujanja naroda in gojitve narodnega čustva tem potem, narod je že probujen, ni več potreben dramila, ampak pozitivnega dela v narodnem duhu. Kar bi bilo dandanes morda nepotrebna fraza, je v Gregorčičevem času še živo, elementarno čustvo, zato častimo in čomo vedno častili Gregorčičevo domovinsko pesem, staro in najčastitljivejšo posodo zvestega slovenstva.

V zvezi s tem obravnam še Gregorčičevo žalost in ogorčenje radi krivic, ki se godijo narodu. Toda pravica in krivica tvorite pri Gregorčiču posebno, in sicer najvažnejše poglavje, ki je prihranil za nazadnje, prej se moram dotakniti njegovih misli v življenju, to je njegove življenjske filozofije. Še poprej bi vam moral v glavnih potezih orisati njegovo življenje, ki je bilo boj za pesniške uzore in narodno mučeništvo, smatrali pa smem, da je znano vsem precej podrobno in se zato omejim le na nekatere pripombe.

6. Tragika Gregorčičevega življenja.

Do leta 1881, ko je »zbral raztresene ude« v svoj I. zvezek poezij, je pesnil kot kaplan v Kobaridu in Rihemberku pod raznimi psevdonimi. Najbolje bi bil pač storil, ko bi bil še nadalje ostal skrit in odtegnjen vplivom strank in struj, ki so tedaj že obstajale, ker se je tedaj slovenski narod že kulturno in politično diferenciral. Ker so zlasti svodomiselni krogi sprejeli njegove Poezije kot nekaj posebno lepega, kot »Zlato knjigo«, si je z druge strani nakopal ž njimi sovraštvo in strogo kritiko duhovniških krogov z npravnega in verskega stališča. Poznejši škof Dr. Mahnič je hudo obsodil pesmi kakor »Izgubljeni cvet«, »Dekletova molitev«, »Izgubljeni raj«, »Lastovkam«, »Pastir«, »O nevihti« in »Človeka nikar«, češ da so pohujšljive in narodu škodljive. Če uvažujemo, za kako resen in vzvišen je smatral Gregorčič svoj pesniški posel in kako se je takorekoč ves žrtvoval za svoje visoke uzore in za svoj

ubogi narod bomo mogli razumeti, kako ga je to očitjanje bolelo, žalilo in trlo, tako da je poslej mnogo izgubil na svoji ustvarjajoči moči, pa tudi veselju do duhovskega službovanja. Iz sledečega literarnega boja je izšel Gregorčič kot moralen zmagovalc, a razmere so tako nanesele, da se je leta 1887. na Gradišču kot vikar odpovedal službi in živel celih dvanajst let brez službe in pokojnine v pomanjkanju, v dušnih in telesnih bojih kot samotarec in kmet-poet, ki pa ni več veroval vase, ker mu je bila prav tako kakor Prešernu »vera v sebe vzeta«. »Verze bi še delal, verze, toda pesmi to ne bodo«, je tožil prijateljem. Tiho in vdano je trpel in prevajal svetopi-smrtnice »Joba«, katerega usodo je primerjal s svojo. Le še kakor v ekstazi je pod vplivom bolezni spesnil svoje »Pred-smrtnice«, iz katerih že diha grobno življenje in ki so živ dokaz, da je mnogo utrpel na svoji duševni sili in da so granesi še ostali njegovi granesi, izginil pa je iz njih oni pesniški sok, ona živa moč poezije, vsled katere se z elementarno močjo preliva slika v sliko, dajajoč druga drugi življenje in pomen. — Dva velika moža imamo tu pred seboj; Gregorčiča, katerega blaga in vse odpuščajoča duša je odpustila tudi Dr. Mahnič, in Dr. Mahnič, ki je postal pozneje naš veliki in nepozabni vladika krški, označujoč najpoprej narodnost za poganstvo, kasneje pa prvoboritelj za slovensko bogoslužje in narodni mučenik. Imamo tudi dve konvenciji, eno javno, ki gre iz knjige v knjigo in iz spisa v spis, ki skuša opravičiti Dr. Mahnič ali vsaj zabrisati usodni pomen njegovega literarnega nastopa proti Gregorčiču, drugo pa tiho, ki obžaluje ta nastop in ji je težko za pesnika, ki je po nedolžnem pretrpel hudo krivico in potrč na duši in telesu in poln dvomov in razočaranja ni mogel več podajati narodu blešče-

čih umotvorov. Namesto prejšnje harmonije je zavladata v njem disharmonija in kontrast. Dr. Mahnič se pač ni zavedal dalekosežnosti svojih sodb in obsodb, ni si bil v svesti, da ima opraviti z najnežnejšim in najrahločutnejšim umetnikom, najfinejše uglašanim lirskim srcem, ki je je z neusmiljeno in brezobzirno roko pokvaril, da je ostalo razbito in razglašeno za vselej. Hotel je biti v vsem logičen in dosleden, a ni pomislil, da ima pesniško srce svoje zakone, ki so prav tako resnični in neizprosni kakor logika. Ni pomislil na Prešernovega »Orglarja«: »Pusti peti moj'ga slavca — kakor sem mu grlo ustvaril. Komur pevski duh sem vdihnil — ž njim sem dal mu pesmi svoje — drugih ne, le te naj poje — dokler da bo v grobu vtihnil«. Po Dr. Mahničevi krivdi se je vse to kruto izpolnilo nad Gregorčičem. Koncem razprave se bo izkazalo, da je tu kritik zahteval od našega pesnika nekaj nemogočega, ker je s kritiko navedenih pesmi terjal od njega takorekoč zatajitev vse njegove pesniške individualnosti. Saj je obsodil celo pesem »Blagovestnikom«. Če je kasneje postal ves drugačen in vnet naroden vladika, tako da ga nekrologi primerjajo z blagovestnikom sv. Metod, potem smo pač lahko vsi edini v tem, da je bil njegov prejšnji nastop proti Gregorčiču napaka in zmota. Napake in zmote, ki jim je podvržen sleherni zemljan, te so pa ravno motiv, ki je vdihnil Gregorčiču slovečo pesem »Človeka nikar!« Naj nam bo ta žalostni spomin iz zgodovine naše književnosti resno svarilo in opomin, da nikdar več ne nastopamo trdo in brezobzirno proti narodnim delavcem, ki se morda ž njimi ne strinjamo, ampak ravnajmo se rajši po Gregorčiču: »En gorek rek — srce odpré«.

(Dalje prih.)

SIMON GREGORČIČ.

Vinku Engelmanu v trajen, hvaležen spomin!

Porodil se je dne 3. januarja leta 1881, v Starem trgu, kjer je služboval njegov oče — tudi učitelj. Pokojni Vinko je deloval na raznih šolah na Kranjskem. Zadnje njegovo službeno mesto je bilo v Trnju pri Št. Petru na Krasu. Živel je do tedaj mirno življenje vestnega in blagega učitelja na deželi in ljudomilega človeka, ki ga opoštujejo in ljubijo vsi, ker tudi on opoštuje in ljubi vse.

Leto 1906. je odprlo novo in — žal — tudi zaključno poglavje v življenju Vinka Engelmana. Glavno vodstvo Ciril-Metodove družbe ga je imenovalo učiteljem na svoji šoli pri Sv. Jakobu v Trstu. To je bil najsrečnejši ukrep družbinega vodstva. Najsrečnejši za šolo samo, najsrečnejši za tržaško slovenstvo, posebno pa za okrožje svetojakoško,

njemu, še intenzivnejšemu delovanju. Z vedno veselo naravo njegovo je bila združena v njem krepka, neomajno volja. Ni miroval poprej, dokler ni premagal težav, ki so se mu postavljale na pot. Naj se je misel porodila v njegovi glavi, ali pa je dobil vspodbudo od druge strani: lotil se je dela in ni miroval, dokler ni bila uresničena dobra namera. Pri tem mu je bilo v najizdatnejšo oporo svojstvo, ki ga je bilo v njem v obili meri: bil je dober priholog: poznal je dušo in duševnost našega človeka in modro računal z njo. S svojim blagim načinom je poravnava nastala navskrižja — kje na svetu ni takih? — pridobival ljudi, širil krog svojih sotrudnikov in gradil uspešno dalje na naši kulturni, socialni in gospodarski organizaciji v okrožju svetojakoškem.

to pravo neomajno trdnjavo našo v tem prevažnem mestu ob obali Adrije, v katerem prebiva več Slovencev kakor v kateremkoli drugem mestu.

Presrečno je bilo to imenovanje tudi za Engelmana samega. Iztrgalo ga je sicer iz mirnega in tihega podeželskega življenja in ga vrglo v valovanje velikega mesta, kjer so vihrali srditi narodni boji in je moral naš narod biti težko borbo za svoj obstanek in za svojo pravico, kjer je moral vsak naš človek po svojih močeh doprinesati kamen za kamnom k trdnim temeljem narodne bodočnosti. In med temi graditelji je bilo na odličnem mestu učiteljstvo naših šol. Vinko Engelman se mu je pridružil z vso svojo dušo, z vso svojo vnetostjo, z vso svojo požrtvovalnostjo in svojo — v polni zavesti pravim to — brezprimerno delavnostjo v šoli in v vsem javnem življenju, z vso svojo brezskrajno ljubeznijo do svojega naroda! Za Engelmana so prišli dnevi težkih nalog, spojenih z velikimi trudom, mnogimi skrbmi, težko odgovornostjo in tudi marsikakim grenkim razočaranjem. Pokojni Vinko pa je bil mož, ki so ga tako uspehi kakor neuspehi le vspodbujali k nadalj-

Anali naše šole in naših tamošnjih organizacij govorijo častno besedo o delovanju Engelmanovem: anali šole, čitalnice, »Sokola«, Ciril-Metodovih podružnic itd. Z eno besedo, kjer je bilo narodnega dela, je bil Vinko Engelman poleg kot vzor. Bil je pravo živo srebro. Ljudstvo naše ga je neizmerno vzljubilo kot učitelja, kot narodnega delavca in kot blagega človeka. Vsakomur je bil dober svetovalec in tudi pomočnik z dejanjem, če je le mogel. Ljubezen in udanost naših ljudi do pokojnika sti bili naravnost ganljivi. Ljudje so mu sledili z vsem zupanjem in bi bili šli zanj tudi v ogenj.

Kraj vsega tega ogromnega dela, ki bi bilo moralo izčrpati tudi največjo delavnost, najkrepkejšo voljo in največje navdušenje, Vinko Engelman vendar ni omejal svojega delovanja le na okrožje svetojakoško. Tudi pri vsakem snovanju v mestu in v bližnji okolici je bil Vinko poleg, zvest in neumoren sotrudnik. Tudi naše politično vodstvo je obvezal v globoko hvaležnost. Naj so bile volitve, ljudsko štetje, načrti za nevrščenje naše politične organizacije: politično vodstvo je štelo Vinka Engelmana

med svoje agitatorje, propagandiste, bodrilce in učitelje ljudstva.

Temu blagoslovljenemu življenju je napravila konec huda, težka bolezen dne 10. februarja leta 1918. To je bil črn dan za naše ljudstvo v svetojakobškem okrožju. Pogreb je bil tako veličasten, da so tudi drugorodci odkrito izražali svoje občudovanje na toliki udanosti široke mase do svojega učitelja in voditelja. Viden izraz je dobila ta udanost, ta ljubezen, ta narodna hvaležnost v nagrobnem spomeniku, ki so mu ga postavili ti dobri in siromašni ljudje od krvavih žuljev svoje delavne roke.

Spomenik je bil izročen gospe vdovi dne 1. januarja, na Vseh svetih dan. Predpoludne so priredili v dvorani »Konsumnega društva« skromno, a ravno zato ganljivo žalno slavnost. Vsa svetojakobška društva so prišla do besede potom svojih zastopnikov. Izmed govorov naj omenimo dva, ki sta najverneje označala težko izgubo, ki nas je zadela s smrtjo Engelmana. Vodja naše šole pri sv. Jakobu, g. Andrej Čok, je rekel med drugim: »Vendar je bil Engelman v prvi vrsti uzoren učitelj. Bil je pravi oče mladini. Zato so ga vzljubili vsi — otroci in stariši. In kak tovariš je bil svojim kolegom! Ljubeznjivejšega in iskrenejšega kolega si ni bilo možno misliti. Njegovo srce je bilo vedno na dlani«.

Zastopnik političnega društva »Edinost«, g. dr. Fdvard Slavik, pa je izrekel najčastnejšo sodbo:

»Največja pohvala za vsakogar je, če moremo reči, da je storil svojo dolžnost. Zlasti pa blagor učitelju, ki vrši vso svojo dolžnost! Engelman jo je storil v polni meri! Čast narodu, ki se tako hvaležno spominja svojih dobrotnikov! Tak narod veruje v svojo bodočnost in ne propade!«

Vsi govorniki so se na zaključku svojih govorov z vidnim ganotjem in solzami v očeh obrnili napram milemu licu na sliki pokojnikovi, viseči pred zastorom odra, da mu iz polne duše zakličejo: hvala, neminljiva hvala za vse, kar si storil dobrega za svoj narod! In ta globoka hvaležnost se je odražala na vseh licih občinstva, ki je polnilo dvorano. Nikdo se ni mogel ubraniti solze, ko sta to ganljivo slavnost povečevala zbor učiteljev in barkovljanska »Adrija«.

Vinko Engelman sniva svoj večni sen na tržaškem pokopališču pri sv. Ani. Narod mu je postavil na grob viden spomenik svoje hvaležnosti. Še dragocenejši pa v svojih sreih. Te skromne vrstice pa naj bodo cvetka ljubezni in trajnega spomina na Engelmanov grob! Ob enem pa tudi priča, da pokojni Vinko živi nadalje med nami s svojimi jasnimi vzori, s svojo idealno ljubeznijo do lastnega naroda mučenika! Duh Engelmanov mu kliče: bodi pošten, sam sebi zvest, veruj — in sinejo ti boljši dnevi!

M. C—t—č.

Spisal Vinko Vodopivec.

Tamburaški zbor.

Največji vpliv do človeškega srca ima brez dvoma umetnost, zlasti glasba in pesništvo.

Ta umetnost, glasba in pesništvo, je proniknila prav do dna narodove duše; dokaz: narodne pesmi, narodni napevi in narodna glasbila. Vsak narod ima svoja narodna glasbila, celo zamorci imajo svoje piščali in svoje bobne. Alpski Nemci imajo citre, Italijani mandoline, Španjolci gitare, Rusi balalajke in mi Jugoslovenci imamo tamburice, ki so naše pravo narodno glasbilo. Sprva so se posluževali tamburice poedinil pevci, ki so na nji spremljali svoje narodne junaške pesmi. Tamburaški zbori, kakor jih dandanes imamo, so plod šele novejšega razvoja. Tamburaški orkester, ali kakor ga po navadi nazivljemo, tamburaški zbor obstoja navadno iz osmerih instrumentov, namreč: bisernice, kontrašice, bračev I., II. in III., bugarije I. in II. in berda. Prvih pet instrumentov igra melodijo ali napev in zadnji trije igrajo spremljanje. — Glavni instrument je brač I., ki vodi napev. Brač II. ga spremlja navadno v terciah ali sekstah. Brač III. pa kontrapunktično opleta melodijo vodilnega instrumenta. Bisernica, ki se glasi oktavo višje, ojačuje igro brača I. v višji oktavi, kontrašica pa ravno tako igro brača II. — Veliki tamburaški zbori imajo razven navedenih še sledeče instrumente: kontrabrač I. in kontrabrač II., bugarijo III. in mali berde ali čelovič. Izraz in barva glasu sta pri tamburaškem zboru precej enakomerna in monotona, zato tudi glasbeno izobraženi ljudje z nekakim zaničevanjem zro na te instrumente, češ razven polk in valcerjev ter koračnic se ne da nič pametnega prozvajati. To je le deloma res. Ako bi se inteligentni tamburaški zbori resno poprijeli učenja in nam v dovršenem prednahanju proizvajali lepe koncertne komade visoke glasbene vrednosti — potem bi gotovo izginil ta predsodek. Toda takega idealnega tamburaškega zbora žal nismo še slišali

nikjer. Literatura za tamburaški zbor je že zelo obširna ali njen nivo je še na nizki stopnji; plesni komadi, koračnice, potpourri itd. Izjeme so redke. Canič, Stahuljak, Vogrič in še par drugih je, ki so pisali tudi resne stvari za tamburaški zbor, drugače pa prevladuje le lahkokrila muza. In to je ravno slabo! Tamburaši zahtevajo le plesne komade, valcerje, polke itd. in ko znajo kakih 10—15 komadov, potem pa mislijo, da znajo zadosti in se nočejo več učiti. Zato pa škripljejo in škripljejo le svojo staro polko, dokler se ne pristudi vse tamburanje njim samim in še bolj njih poslušalcem — in tamburaški zbor se lepo potihoma razide. Tamburice prodajo v drugo vas in tam se začne lajna od začetka in imela bo ravno tako žalosten konec. Tega pa niso krivi instrumenti sami, ampak napačna uporaba. Kako škoda je za to eminentno narodno glasbilo! Saj je tamburaški zbor edina godba, ki jo lahko vpeljemo tudi v zadnji gorski vasi, ker je tamburica pač eden najlažjih instrumentov, in tudi nabava tamburaških instrumentov ni tako draga, da bi je ne zmogli priprosti fantje. To narodno glasbilo moramo vpeljati, kjerkoli je le mogoče, da se dvigne naše narodno glasbeno obzorje in zlasti da se naša mladina strne vsa v naših kulturnih društvih v nevpogljivo narodnostno falango, ki bo kos vsem viharjem. Toda da bodo naši tamburaški zbori res cveteli in da bomo imeli od njih veliko užitka in koristi, držimo se pred vsem teh pravil:

1. **V tamburaško društvo naj se sprejmejo le mlajši, pametni mladeniči precejšnje inteligence, ki so tudi vztrajni in zlasti niso prepirljivi in so zanesljivi.** Tudi ne smejo biti strastni plesalci, pretepači ali pijanci. Takih nikar ne sprejemajmo!

2. **Vsak tamburaš mora poznati note!** Brez tega znanja je vse zastoj! Žal, da je še mnogo tamburašev, ki not ne poznajo, ampak jim mora učitelj vsak komad noto za noto ubl-

jati v glavo nekako tako, kakor uči ravnatelj cirkusa svoje opice tolči na bobenček.

3. Ne smemo igrati samo plesnih komadev, ampak tudi druge, resne glasbene proizvode, zlasti narodne pesmi, tako da se igralcem in poslušalcem razširi glasbeno obzorje in da ti svoj glasbeni okus zboljšajo.

4. Pred vsem je treba marljivosti in vztrajnosti pri vajah. Vladati mora stroga disciplina, drugače je vse delo zastoj.

5. Tamburanje je predvsem v korist tamburašem samim, ker se s tem glasbeno izobrazijo in jim isto nudi najidealnejši duševni užitek. Tamburanje pa je v veselje vsem poslušalcem, prijateljem in somišljenikom, ki se z igralci vred pri tem najslajše zabavajo. Zato pa naj tamburaši nikar ne silijo v krčme, kjer bi igrali za ples in s tem poniževali sami sebe in svoje narodno glasbilo. Tamburaško društvo, ki hodi v krčme, se bo kmalu razdrlo. V krčmi vlada alkohol, niemu se pridruži še lepí spol, to sta pa dva poglavitna provzročitelja

skoraj vseh preprirov in pretefov; naravno je torej, da mora v takem ozračju usahniti vsako resno in smotreno društveno delovanje. **Tamburaši, zbirajte se v vaši društveni sobi ali pa na domu enega ali drugega tovariša — le v krčmo nikar!**

Še nekaj h koncu! Mnogokrat se vidi, da pomaga zborovodja z vijolino tamburaškemu zboru. To se mi zdi zelo neumetniško. Vijolina prekriči vse tamburice in jih popolnoma zasenči in vijolinski glas se zelo slabo spaja z bugarijami.

Raiši več bisernic in več bračev v zbor in preč z vijolino! Zborovodja naj svoje tamburaše dobro nauči, da bodo precizno svirali, potem mu ne bo več treba njihovih pogreškov pokrivati z vijolino.

Oklenimo se vsega, kar je narodno — bodisi narodna noša ali narodna pesem ali narodno glasbilo — našega naroda lastnina je, iz njegove duše je vsklilo!

Iz naroda — za narod!

Kaj mora pevec vedeti?

Pretežna večina naših društev je pevskih. Petje je os, okoli katere se vrti malone vse naše društveno življenje. Le malo imamo takih društev, ki nimajo svojega lastnega pevskega zbora. Navadno so člani pevskega zbora, ki oskrbijo ves spored veselice: pevske in dramatične točke, ker imajo skoraj vse naše prireditve na programu petje in dramatične igre. Le redkokje prirejamo izključno dramatične predstave.

Ker torej zavzema pri naših veselicah glavno mesto petje, moramo gledati, da bodo pevski zbori tudi res lepo peli. Zal, da to ni vedno slučaj.

Pogoj za dobro petje je dober pevski material in dober pevovodja. Dober pevovodja pravim; kajti nemalokrat imamo pri naših veselicah priliko opazovati, da nastopa zbor s slabjšim pevskim materialom boljše kakor pa drug zbor, ki ima mnogo boljše glasove. Vzrok je slab pevovodja, ki ni kos svoji nalogi, ki ne zna pevcu dopovedati, kako naj poje.

Mnogo je pevovodij, ki vejo, kako je treba, pa niso dovolj dosledni in dovolj energični, da bi uveljavili svojo voljo, še več pa je takih, ki predpogojev uobrega petja ne poznajo.

V naslednjem bi rad opozoril pevce in pevovodje, na kaj morajo paziti, da dosežejo dobre nastope pri veselicah.

Vsak pevovodja bi moral skrbeti, da poznajo njegovi pevci in pevke note. S tem bi si prihranil pri vezbanju zbora ogromnega truda in časa. Pri današnji muzikalni naobrazbi naših pevcev in pevk je — rekel bi — skoraj nepotrebno zamudno prepisovanje not. Zadostovalo bi kmalu, da se da pevcem v roko besedilo, in opravljeno bi bilo ravno tako.

Koliko lažji pa je pouk, ako pozna pevec vsaj nekaj teorije.

Drugo zlo pri naših pevskih zborih je, da njihovi člani po večini ne vejo, kaj pravzaprav pojejo. Pisatelj Milčinski se nekje v nekem svojem spisu popolnoma opravičeno norčuje iz naših pevcev, da »prepevajo«:

»O turala do turala« (od Urala do Triglava.)

Pevovodja bi zato moral skrbeti, predno začne vaditi pesem, da pozna vsak pevec besedilo in njegov pomen. Kako naj drugače spravi življenje v pesem, kako naj doseže, da bodo pevci to, kar pojejo,

tudi v resnici občutili? Ni zadosti, da se samo poje, peti je treba z občutkom.

Besedilo je treba razločno izgovarjati, tako da ga une tudi poslušalec.

Besede je treba izgovarjati tako, kakor so pisane, to se pravi: pravilno slovenski. Dijalekt je dopusten le v onih narodnih pesmih, kjer je tudi predpisan. Paziti moramo zlasti na izgovarjavo samoglasnikov. Pri naših primorskih zborih opazujemo, da jim je vsak e širok kakor é, kar zveni silno grdo. Njim je e v besedi m e č in s v e t vedno eden in isti. To grdo razvado je treba odpraviti. Vsako le količkaj muzikalno uho takoj občuti, da imamo n. pr. v besedi p e s e m dva različna e. Pri popoldanski službi božji ob nedeljah slišimo, kako poje en glas: »Svijeto, svijeto, svijeto,« drugi zraven njega zopet široko: »Sveto, sveto, sveto,«; in oba glasova se slišita drug poleg drugega vse drugače, kakor pa lepo in blagoglasno. Pevovodja bi moral tukaj pevcem povedati, da se ta beseda poje tako, kakor se pravilno izgovarja: »Svéto, svéto, svéto«. Lep, miren ozki e! Kakor moramo pri petju razločevati izgovarjavo e v besedah méč in svét, moramo razločevati tudi izgovarjavo polglasnega e. N. pr. v besedi, kes, sen, temno itd.

Vse to velja tudi za ostale samoglasnike. V besedi brat je a drugačen kakor v besedi glas, istotako razlikujmo o v Bog in božji itd.

Nikdar ne smemo pri petju besed sekati! (Skladatelji le redkokdaj predpišejo sekanje iz posebnih vzrokov.) Oddihi so v pesmih največkrat predpisani; ako niso, naj pevovodja opozori pevce, kje je odih na mestu.

Besedilo je treba pravilno naglašati. Vzemimo za vzgled Försterjevo »Napitnico« (Pesmarica Glasbene Matice v Ljubljani, str. 98).

Prvi štirje verzi slovejo:

Kak vínčice dānes se svéti,
že dá vno svétilo tak ní.
Ko b' sólnčice videl goréti,
še lé pše mi vínček svetli.

V teh štirih verzih so poudarjene debelo tiskane besede: vinčice, sveti, davno, solnčice in lepše. Ako bi to pesem deklamirali, bi poudarjali navedene be-

sede. In ker je tudi petje le olepšano govorjenje, moramo gledati, da besedilo tudi pojoč kolikor mogoče pravilno poudarjamo. Poudarjene besede v besedilu bomo torej večinoma skušali tudi v pesmi poudariti. Navadno skladatelj že sam skrbi, da se besedilo pravilno »prednaša,« ako se le tudi pevovodja in pevci malo potrudijo.

Poleg tega moramo imeti pred očmi pa tudi, da je v vsaki besedi le po en zlog naglašen. V prvem verzju gori navedene »Napitnice« so naglašeni zlogi: vin —, da — in sve —. Te zloge moramo torej glasneje peti nego ostale nenaglašene.

Ves zbor mora izgovarjati besedilo enakomerno, istočasno. Paziti je zlasti pri onih besedah, ki končujejo ali pričenjajo s sičniki ali šumevci. Ves zbor mora s, š itd. istočasno izgovarjati. Ako se sliši namesto enega tri ali štiri teh soglasnikov, je to znamenje slabega zbora.

Pevec mora vso svojo pozornost osredotočiti na pevovodjo in slediti vsakemu njegovemu migu. Stoji naj lepo mirno, držeč note z obema rokama dovolj nizko, da lahko vidi pevovodjo. In to vedno: pri vajah in na odru. Priporočati bi bilo, da nastopijo pevci na odru brez not. Tekom vaj, ki trajajo po več mesecev, se vsak pevec lahko navadi pesem na pamet. Celo svetovnoznani zbori nastopajo brez not. Pri nastopih naših zborov pa vidimo, kako bulijo pevci v glaske, kakor bi danes prvič s silo zlogovali besedilo — note gleda le malokdo — za pevovodjo in njegovo taktiko se pa nihče ne zmeni. Zato pa gre potem navadno zbor »iz lima« in polomija je neizogibna. Ako bi zbori nastopali brez not, bi občinstva tudi ne motili z obračanjem glask in šumenjem papirja. Tudi bi se glasovi ne ubijali v glaskah.

Naši pevski zbori napravijo mnogokrat utis, da se jim silno mudi pesem končati. Kaj je temu vzrok? Pevci ne znajo peti koron oziroma ne vpoštevajo,

da se je treba za korono primerno oddalmiti, ako korona ni slučajno postavljena tako, da oddih ni dopusten, ker bi se sicer beseda sekala.

Skladatelj postavi včasih korono na takem mestu, kjer bi sicer rad postavil krajšo ali daljšo pavzo, ako bi mu to takt dovoljeval. Naj navedem kot primer Nedvedov »Nazaj v planinski raj«. Tam stoji namreč v 15. taktu nad punktirano polovično noto korona, ki ji sledita v dopolnilo štiričetrtinskega takta dve vezani osminki. Predno torej odgovorimo na vprašanje: »zakaj nazaj?«, je potreba, da napravimo za korono tudi oddih, kakor bi hoteli poslušalce že naprej pripraviti na to, da pride sedaj odgovor.

Ce smo se v gorenjem slučaju morali oddahnuti že po koroni, ki stoji sredi takta, moramo toliko bolj napraviti oddih koncem prvega dela omenjene pesmi, t. j. po 23. taktu. Oddih je tu potreben že radi tega, ker se izpremeni tonovski način in sledi popolnoma nov glasbeni stavek. Oddahnuti bi se morali tudi v slučaju, ako tu ne bi stala korona.

Opozoriti moramo še na drug slučaj, ki ga opazimo pri naših društvenih zborih. Ti zbori nastopajo včasih s kako kratko pesmico, ki ima več kitic. Kakor hitro odpojejo prvo kitico, planejo s silno naglico na drugo, kakor bi se bali, da jim je ne bi zapeli poprej poslušalci ali kak drugi zbor. To hlastanje pa škoduje potem celotnemu efektu neizmerno. Počakajmo raje koncem prve kitice malo, napravimo oddih. Saj občinstvo po dvignjeni roki pevovodje itak ve, da ni še konec, da pride še nekaj.

Ponavljamo torej še enkrat: izogibajmo se neugodnega utisa, ki ga napravijo manjkajoči oddihi in odmori.

Oddihi naj bodo raje daljši kakor pa prekratki. Naj se nam na odru nikdar preveč ne mudi.

O pevovodstvu.

Za poučevanje petja in vodstvo zborov ne zadoštuje, da pozna pevovodja kak instrument, s katerim lahko gladko zaigra pevcem kako pesem. Mnogo jih je, ki mislijo, da je to vse. Res je, da je med njimi mnogo takih pevovodij, ki znajo dobro, mogoče celo prav dobro izvežbati pevce, večina pevovodij pa ne zna zbora voditi. Zato se nam zdi unestno, da tukaj nekaj napišemo, kar bo koristilo našim pevcem in pevovodjem. Naš namen je govoriti o vodstvu zbora ali takozvanem dirigiranju.

Pred vsem nam je neobhodno potrebno, da se potrudimo uvesti pri vseh društvenih enotno dirigiranje, kakor je v glasbi predpisano. To je važno vsled tega, ker se mnogokrat pripeti, da mora naenkrat ob nastopu nadomestovati pevovodjo tuj pevovodja ali pa da nastopi sočasno več zborov s kako pesmijo. Ako pevci ne poznajo splošno veljavnih enotnih predpisov glede dirigiranja, nima mahanje dirigenta pač nobenega pomena.

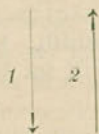
Predno pa o tem nadalje razpravljamo, moramo najprej pevcem razložiti, kak pomen ima dirigiranje.

Marsikateri naših pevcev je nastopal v ravnokar preteklem svetovnem krvavem koncertu. Njegovi poveljniki so zahtevali od njega stroge discipline, stroge discipline tudi takrat, ko je marširal s

svojo četo po cesti. V korakanju je moral držati s svojimi tovariši enakomeren korak. Da je to mogoče, mu je poveljnik dajal »takt« z glasnim »eins, zwei«, ali pa mu ga je trobil trobentač v ušesa ali bobnal bobnar. Včasih mu je narekovala korak celo bolj ali manj popolna vojaška godba. Ako pa ni bilo ne enega ne drugega, je imel gledalec priliko opaziti, kako korakajo čete »kakor ovce«. Enako nalogo, kakor ima pri vojaškem maršu poveljnik, trobentač, bobnar ali godba, ima pri nastopu pevskega zbora pevovodja: on drži v zboru na odru disciplino, da je pevcem mogoče enotno prednašanje pesmi in enotno vpoštevaje prednašalnih sredstev (f, p, rit., cresc., descresc., corona itd.) Naloga pevovodje je, da dá pevcem znamenje za sočasen nastop, za nastopanje posameznih glasov, za sočasno končanje.

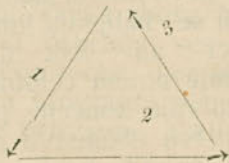
Kakor veste, je vsaka pesem razdeljena s posebnimi črtami v strog takt. Takt je raznovrsten. Najenostavnejši in največkrat rabljeni takt je štiričetrtinski ($\frac{1}{4}$ oz. C), dvočetrtinski ($\frac{2}{4}$) in tričetrtinski ($\frac{3}{4}$). Vsak pevec mora vedeti, da velja v štiričetrtinskem taktu vsak takt štiri udarce, v dvočetrtinskem dva in v tričetrtinskem tri udarce. Te udarce mora pri pevski vaji šteti pevec v duhu ali pa mu jih šteje pevovodja lahko glasno: eden, dva, tri, štiri,

eden, dva ali pa eden, dva, tri. Nikakor pa ne gre, da bi pevodnja na odru štel glasno tekom cele pesmi: eden, dva, tri, štiri itd. Zato pa šteje pevodnja na odru tiho s posebnimi znamenji, katera morajo pevci razumeti. To so različna znamenja, ki jih daje pevodnja z roko, na katera mora pevec ves čas petja paziti. Naj tukaj narišem znamenja, s katerimi šteje pevodnja na odru takt ali kakor pravimo: taktira. Pri dvočetrtinskem taktu dela pevodnjeva roka takale znamenja:

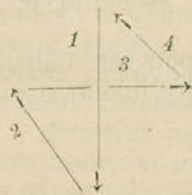

Ker ima kakor rečeno dvočetrtinski takt dva udarca, velja prvi zamah roke od zgoraj navzdol za prvi udarec, eden, obratni zamah pa za drugi, dva. Pevec, ki torej pozna v dvočetrtinskem taktu oba ta zamaha, ve torej ravnotoliko, kakor če bi mu pevodnja neprestano pri vsakem taktu štel: eden, dva, eden, dva....

Istotako bo pevec razumel štetje roke pri tričetrtinskem taktu, ako pozna znamenje, ki je takole:

Za štiričetrtinski takt pa je znamenje sledeče:

Vsak pevec mora torej poznati pomen vsakega zamaha pevodnjeve roke. Ako pri nastopih ta znamenja vpošteva, potem bo tudi ves zbor enakomerno pel vse note. Seveda mora pevodnja poprej pevce seznaniti z vrednostjo posameznih not.

Najbolj važna pa postane oseba pevodnje, da dá znamenje za začetek pesmi in za konec. Kajti od dobrega začetka je odvisna cela pesem. Spominjamo se nastopa goriškega Pevskega in glasbenega društva v nekem koncertu pred vojno. Pevodnja je sicer dal pravilno znamenje za začetek, vsled nepazljivosti nekaterih pevcev pa zbor ni sočasno nastopil in po par taktih je bil pevodnja prisiljen ustaviti in pričeti pesem znova. In če se je to pripetilo zboru, ki je bil sestavljen takrat iz precej dobrega in muzikalno podkovanega pevskega materiala, koliko večja je nevarnost, da se kaj takega dogodi neizvežbanim zborom.

Ravnotako je važno znamenje, ki ga da pevodnja za konec pesmi, za zategovanje (ritard.), za pohitevanje (accelerando), za korono sredi pesmi in za zopetni začetek oz. nadaljevanje, za začetek druge kitice, za naraščanje (crescendo) za pojemanje (diminuendo) itd.

Iz tega razvidimo, kako važno je, da vsak pevec pazi na pevodnjo. Zato mora biti pevodnja vsakemu pevcu dobro viden. Da se to zgodi, je potrebno, da stoji pevodnja na vzvišenem mestu, s katerega lahko on sam pregleda ves svoj zbor in ga tudi vsak član zboru lahko vidi. Da se pozornost pevca kolikor možno osredotoči na pevodnjo, je — kakor smo opozorili na nekem drugem mestu — umestno, da nastopajo pevci na odru brez not vsaj pri lažjih skladbah.

Kakor je potrebna enotnost v diriganju, tako je potrebno, da znajo vsi pevodnje naših društev po nekem enotnem načinu postaviti pevski zbor na odru; ko je pevodnja na odru obrnjen proti zboru, morajo stati pred njim na njegovi levici soprani, na desnici alti, za soprani tenorji in za alti basi. Tako postavljen zbor naj stoji kolikor možno v ospredju odra, da se glasovi ne izgubljajo v kulisah. Važno je, da stojijo pevci tesno drug poleg drugega, da se dobro slišijo, vsled česar posamezni glasovi dobro harmonirajo.

V prihodnjih številkah nameravamo dati navodila pevodnjem, kako se po našem mnenju pevci najlažje primerno izvežbajo v teoriji in razumevanju pravilnega vodstva, po drugi strani pa, kako postane pevodnja dober zborovodja.

Manjše ljudske knjižnice.

1. Ustanavljanje: Javno ljudsko knjižnico lahko ustanovi vsako društvo ali občina. Vsako društvo bi moralo imeti svojo knjižnico, pa tudi ljudi, ki knjige čitajo. Društvo, ki nima svoje knjižnice ali pa jo ima, pa knjig nihče ne čita, ne more doseči popolnoma svojega namena. Zatorej naj društva posvečajo posebno pozornost svojim knjižnicam in naj jih kar najboljše uredijo. Skrbijo naj za redno poslovanje in za to, da se knjižnica dobro ohrani in redno pomnožuje. Društveniki naj bi posebno pazili na to, da se stare knjige, s katerimi ne vedo kaj početi, ne bodo valjale doma pod streho ali po različnih kotih; darujejo naj jih društveni knjižnici, da se tako otmo pogina.

2. Ureditev: Knjige naj se shranjujejo v nalašč za to pripravljene omari in sicer tako, da je na eni polici le na vrsta knjig, kar je neobhodno potrebno zaradi večje preglednosti. Knjige pri manjših ljudskih knjižnicah naj bodo urejene po tekočih številkah, kar olajša knjižničarjevo poslovanje. Pri večjih knjižnicah pa bi bilo priporočati, da se uredijo knjige po abecedi pisateljev, ali pa po strokah na pr. 1. zabavne, 2. znanstvene, 3. razne itd.

Knjige naj se vežejo v trpežno platno (ali vsaj v polplatno); nevezanih knjig pa absolutno ne kaže izposojevati, ker se na tan način prehitro obrabijo. Vsem občinam, bralnim in drugim društvom svetujemo, da se obrnejo pri ustanavljanju in ureditvi knjižnice na kako že dalj časa poslujočo knjižnico

ali pa do Goriške slov. omladine, ker si na ta način lahko prihranijo veliko nepotrebne dela in stroškov.

3. **Poslovanje:** Poslovanje bodi enostavno in vsakomur lahkoumljivo. Knjižničar mora imeti pri izposojevanju vzoren red, katerega naj se drži sam in ki ga naj zahteva od tistih, katerim knjige izposojuje. Sestavi naj tak red za izposojevanje in naj ga nabije na stenah društvene sobe v par izvodih. V tem redu bodi natančno določeno, kedaj izposojuje knjige (dan in ura), koliko časa sme biti knjiga izposojena in koliko knjig sme največ naenkrat izposoditi poedini društvenik. Odločno naj se zahteva, da društvenik izposojenih knjig ne posojuje naprej in določi naj se kazen za tiste, ki vrnejo knjige prepozno, jih pomažejo, raztrgajo ali sploh poškodujejo. Ako je kdo knjigo izgubil, jo mora plačati. Izposojuje naj knjige edino le knjižničar sam. Istotako naj se izposojene knjige vračajo le njemu. Nikakor se ne sme trpeti, da bi se knjige puščale kar na mizi v čitalnici, ne da bi se ob vrnitvi izbrisale iz seznama izposojenih knjig.

Tiskovine, ki se rabijo pri izposojevanju knjig, bi bile:

1. seznam knjig,
2. seznam lastnikov izkaznic,
3. izkaznice,
4. seznam izposojenih knjig.

V seznam knjig naj se vpišejo knjige po vrsti po številkah, kakor so urejene v knjižnici. Zapisati je treba natančno naslov pisatelja in knjige. Tak seznam knjig naj se nabije na steno društvene sobe, ki naj služi v uporabo udom pri izposojevanju.

Seznam lastnikov izkaznic naj obsega imena, stan in bivališče onih oseb, ki si izposojajo knjige iz dotične knjižnice.

Kdor si hoče izposojevati knjige iz ljudske knjižnice, dobi napreje proti gotovemu znesku izkaznico, na kateri bodi na naslovni strani napisana tekoča številka, ime, priimek čitatelja in kraj, kjer se nahaja knjižnica. Knjige se izposojujejo le proti tem izkaznicam.

Ko se knjiga izposodi, napiše knjižničar v seznam izposojenih knjig številko knjige, kedaj izposodil, komu izposodil in znesek, ki ga je prejel. Ko se knjiga vrne, zapiše še datum vrnitve in potrdi s svojim podpisom, da se je knjiga res vrnila. Nato vtakne knjigo zopet v zanjo določeno mesto.

DRUŠTVENO GIBANJE.

Akad. fer. društvo „Adrija“.

Po dolgem preudarjanju se je zbralo koncem šolskega leta 1920-21 nekaj goriških akademikov, da pripravi obnovitev akad. fer. društva »Adrija«. Društvo so ustanovili leta 1902. takratni goriški akademiki. Da je bilo potrebno, nam priča takratno veliko zanimanje zanj in sadovi njegovega delovanja. Društvo si je stavilo namreč za svojo nalogo izobraževanje priprostega ljudstva. To je doseglo s tem, da je za časa počitnic vzdrževalo in krepilo med gor. akademiki in dijaki vez, ki je budila v mladih dušah vedno večje veselje do koristnega in lepega dela. Posebno intenzivno delovanje datira iz 1. 1. 1910-11 (1909-10), ko je društvo sprejelo v svojo sredo tudi srednješolce in jih združilo v klub, katerega je vodil sedanji g. prof. J. Birsa, takrat še osmošolec.

Društvo je od leta do leta bolj napredovalo. V š. l. 1913-14 je šlo že nič manj kot eno veliko znanstveno in 5 potovalnih ljudskih knjižnic. S temi in s poljudnimi predavanji je sejal med podeželsko ljudstvo izobrazbo in koristilo na ta način svojemu narodu jako mnogo. Vojna vihra je delovanje društva ustavila. Res so razni odborniki sem pa tje sklicevali sestanke in seje, a do večjega delovanja ni prišlo. Primanjkovalo je članov, ki jih je bilo mnogo vpoklicanih k vojakom; primanjkovalo je sredstev, primanjkovalo je tudi veselja. Vojni čas je vplival skrajno neugodno na razpoloženje. Društveno delovanje je popolnoma umrlo.

Šele po vojni se je začelo resno misliti na zopetno delovanje. In po dolgem času preudarjanja in sej je poleti 1921. oživela ideja zopetnega delovanja. Pripravljani odbor društva je sklical v Gorico za 24. jul. redni občni zbor in društvo je bilo obnovljeno, začelo je z resnim delovanjem. Res, da ni bilo to delovanje tako obširno in tako uspešno kot pred vojno, a pomisliti je treba, da je društvo začelo popolnoma na novo. Knjižnica je štela par starih knjig; čitalnica dva časopisa, blagajna nekaj lir. Kako naj društvo v tem stanju uspešno dela?

Potem pa napadanje s strani raznih gg. starešin, članov in drugih, ker je društvo dovolilo akademikom kršč.-socija-

lističnega prepričanja, da si ustanove v okviru »Adrije« svoj klub, ki bo sicer avtonomen, a bo imel napram društvu iste pravice in iste dolžnosti, kakor jih ima navaden klub društva proti društvu. Poudarjali so, da v »Adriji« še ni bilo takega kluba, da je bila »Adrija« vedno naprednega značaja in da mora tudi taka ostati, dokler nosi naslov napredne »Adrije«. Ne bomo zagovarjali društva, tudi ne odbora, na katerega padajo vsa ta očitanja. Ali je bilo ustanavljanje kluba na mestu ali ne, v to vprašanje nočemo posegati. Pač pa bi opozorili na nekaj: pri občnem zboru v jul. 1921. so nastopili razni govorniki, po večini starešine društva.

Poudarjali in dokazovali so, da je ustanovitev klubov (ne-le kršč.-socialističnega) potrebno, ker se sicer akad. dijaštvo cepi.

Delovanje kakor rečeno ni moglo biti takšno kakor pred vojno. Društvo se je moralo boriti šele za svoj obstoj. In da se je ohranilo, že to je veliko. Ali ne samo za ohranitev, tudi v drugo smer je društvo delalo: ker ni moglo vršiti predavanj po deželi, je pripravljalo »Prosvetni tečaj«. 16. in 17. sept. 1921. sta slika tega kulturnega dela.

Danes stoji društvo že tako visoko in trdno, da gre lahko z veseljem v bodočnost in da lahko z vso gotovostjo misli na podeželska predavanja o velikih počitnicah.

Dramatični krožek v Ajdovščini.

Bilo je poleti 1919., ko smo doznali, da imajo naši malčki v Ajdovščini v neki sobi svoje »gledališče«. (Pozneje so se preselili višje v večji prostor, to je v podstrešje). »Igrali« so se gledališče, toda kdor je bil tedaj pri teh »predstavah«, je bil v resnici iznenaden. Naši mali so zbudili pozornost svojih sovrstnikov, pozneje svojih starišev in tudi drugega občinstva. »Predstave« so zbudile zanimanje tudi pri odrasli mladini, iz katere se je zbrala mala skupina, ki se je vprašala: Zakaj bi mi ne mo-

gli kaj takega, kaj boljšega? In iz te skupine so nankrat izšli veliki načrti. Toda prvo navdušenje ni računalo s težkočami, ki so bile povsod na potu. Ni bilo primerne prostora, ni bilo odra, ni bilo... kratkoma ničesar ni bilo. Pridobili so še par predvojnih diletantov in šli so kljub težkočam na delo. Razbita dvorana se je za silo počistila, zbrali so se ostanki predvojnih kulis, vse se je za silo zakrpalo, z izposojenim lesom se je postavil za silo oder. Zdelo se je, da so s tem glavne zapreke premagane, toda težje je šlo z — oblastnim dovoljenjem. Naši novi gospodarji niso poznali naše kulture in našega stremjenja po isti. To se vidi od vsega početka še do danes tudi pri postopanju z našimi društvi. Ker je bil ta poskus javnega kulturnega nastopa menda prvi v

rah nekoliko organizirala in si nadela naslov »Dramatični krožek«. S skromnimi močmi in sredstvi so se pripravile kulise za prvo silo in druga prireditev je bila »Mlinar in njegova hči«. Sledila je vsak mesec nova uprizoritev, ki se je vsaka ponavljala. V ta lepi razvoj naših kulturnih razmer pa je nenadoma posegla vojaška oblast, ki je zasegla dvorano za svoj kino in jo izpraznila šele, ko je vojaštvo odšlo iz Ajdovščine. Dvorana je bila zopet razdejana.

Toda želja po nadaljevanju začetega kulturnega dela je bila velika in na tistem se je ustvaril načrt za obnovo odra in dvorane. Kljub pomanjkanju sredstev in negotovosti, ali bo dovoljeno delovanje ali ne, se je delo izvršilo ob požrtvovanju posa-

zasedenem ozemlju, je razumljivo, da je bilo težko prepričati nove oblasti, posebno orožništvo, da gre v tem slučaju za čisto kulturno prireditev in ne za politiko. Ni pač to nič čudnega, ker oni poznajo le sistem impresarijev in potovalnih družb. Da bi pa narod mogel sam v sebi iskati kulture in izobrazbe, tega oni niso mogli pojmiti in razumeti, vsled česar so bile potrebne vse mogoče poizvedbe in celo komisijonalni ogled. Končno je naša mladina vendar dosegla dovoljenje in ob velikanskem navalu občinstva se je vršila prva povojna prireditev v zasedenem ozemlju. Vprizorile so se tri enodejanke in sicer: Murnikov »Napoleonov samovar«, Čehov »Snubač« in »Mesalina«. Uspeh je bil velik. Občinstvo, po tolikih letih željno duševne hrane, je bilo ravdušeno, prireditelji po tem prvem uspehu pa še bolj. Ta prvi poskus je pokazal, da ima Ajdovščina dobrih diletantov. Vse to je mladino bodrilo in sklenila je po možnosti nadaljevati z začetim delom. Skupina igralcev in igralk se je po danih razme-

meznih članov in ob podpori raznih rodoljubov, ki so dovolili D. K. večje brezobrestno posojilo, nekateri pa darovali les. Dvorana se je za silo obnovila, po novem načrtu pa je nastal nov stalen oder. Po raznih ovinkih in prošnjah se je končno doseglo dovoljenje za prvo predstavo in po osmih mesecih prisilnega mirovanja se je vršila zopet prva predstava druge igralne dobe, katera je dosegla 13 predstav. Črez poletje je delovanje prenehalo, ker je dvorana v tem času neporabna in je dovolj drugih prireditev na prostem. Tekom tega odmora se je pa nadaljevalo izpopolnjevanje odra. Tretja igralna doba se je otvorila z izvorno veseloigro »Rodoljub iz Amerike« dne 29. oktobra 1921. Sledila je ponovitev »Pri belem konjičku«, to vsled poznejše uprizorite trodejanke »Eno leto pozneje«, ki je le nadaljevanje prve. Pripravljajo se nadaljna večje dela.

Z dohodki svojih predstav si D. K. izpopolnjuje kuliserijo in opravo dvorane. Priznati se pa mora,

da je bila ona kriza z voj. in upravnimi oblastmi leta 1920. radi dvorane pravzaprav v korist našemu kulturnemu delovanju. Tako je D. K. prišel vsaj do novega odra, ki se sedaj počasi izpopolnjuje in ki bo v doglednem času odgovarjal tudi večjim zahtevam. D. K. je poln lepih načrtov za bodoče delovanje, ki so pa večkrat neizvedljivi vsled težkoč, ki se pojavljajo na vseh diletantskih odrih. Pri vsem dosedanjem delovanju, posebno pri izbiranju raznih del, ki so se vprizarjala, se je moral D. K. vedno ozirati na nabavne težkoče, na pripravlanje iger, na pomanjkanje vsake garderobe, na oder in koliserijo ter material, ki je bil na razpolago, kakor tudi na število in na zmožnost posameznih igralcev. Ravno te težkoče so bile krive, da se je moralo včasih poseči po delih, ki bi se v ugodnejših razmerah ne bila podala in nasprotno so se morala opustiti boljša dela. Upajmo, da bo v bodoče tudi v tem oziru bolje! Težko pogreša D. K. tudi izgubo nekaj dobrih igralških moči, ki so ga zapustile bodisi radi možitve, preselitve ali drugih vzrokov. Vzgojil si je pa med tem nekaj novih moči, ki bodo sčasoma njegovi glavni stebri.

Podali smo kratek pregled dosedanjega delovanja »D. K. v Ajdovščini«. Od začetka v letu 1919. do danes je bilo uprizorjeno 18 raznih dram, del, in sicer: 1 žaloigra v 5 dej. »Mlinar in njegova hči«: 1 drama v 3 dej. »Reka«: 2 dram v 1 dej. »Kier ljubezen, tam Bog« in »Dva svetova«: 4 veseligr v 3 dej. »Pri belem konjičku«, »Veleturist«, »Rodoljub iz Amerike« in »Eno lepo pozneie«: 3 veseligr v 1 dej. »Mesalina«, »Idealna tašča« in »Strahovi«: 1 burka v 4 dej. »Vražja misel«: 1 burka v 3 dej. »Španska muha«: 3 burke v 1 dej. »Napoleonov samovar«, »Čitalnica pri branjevki« in »Če sta dva...«: 1 groteska v 1 dej. »Snubač«: 1 komedija v 1 dej. »V deveti deželi«: 1 mladinska prireditev z raznimi točkami ter več prizorov in kupletov. Predstav s ponovitami vred je bilo skupaj 28. in sicer v prvi igralni dobi 10, v drugi 13 in v tretji do sedaj 5. Vodstvo, in sicer uravno, režijsko in odersko je bilo poverjeno gg. F. Štekarju (ki nas je med tem zapustil), Brainiku in Brasu, katerim so pa stali vrlo na strani tudi vsi stali člani, posebno pa članice.

D. K. je s svojim skromnim dosedanjim delovanjem mnogo pripomogel napredku na kulturnem polju v ajdovskem okraju in je brez dvoma poslal temelj bodočemu stalnemu delovanju bodisi kot krožek ali odsek kakega društva ali pa samostoinega dramatičnega društva. Brez dvoma pa ima D. K. v Ajdovščini nekaj zasluge za razvoj kulturnega dela te vrste tudi na ostalem našem ozemlju v Italiji, ker so se šele po njegovem vzgledu začele prirejati dramske predstave najprej v bližji okolici. Vipavi i. t. d. pozneie pa drugod in so tako nastali razni dram. krožki in odseki.

»Narodna čitalnica v Vipavi,«

Ta prepotrebna čitalnica, ki je bila s početkom vojne zaspala kakor mnoga druga društva, se je vzdramila dne 10. doembra 1919. ter pričela s svojim delovanjem. Zopetni začetek je bil precej težaven, kajti ves bivši društveni inventar kakor tudi knjižnica sta bila vsled vojne razmetana na vse vetrove. Veliki vztrajnosti in požrtvovalnosti čitalničarjev se je zahvaliti, da je društvo danes na

isti, lahko rečemo celo na višji stopnji, nego je bilo pred vojno.

Člana šteje društvo 102.

Razen časnikov »Edinosti«, »Goriške Straže«, »Slovenskega Naroda« in »Dela« je društvo naročeno na mesečnik »Mladiko«.

Društvo ima pokroviteljske pravice pri »Družbi Sv. Cirila in Metoda v Ljubljani«. Je dosmrtni ud »Družbe Sv. Mohorja« (od te družbe pa ne dobivamo nobenih knjig od konca vojne). Poseduje 637 knjig. Knjige se izposojujejo vsako nedeljo popoldne proti prispevku 20 stotink, kateri denar se porabi za nakup in vezavo novih knjig. Letošnje leto se je na ta način nabralo približno 400 L. Izdalo pa se je za nove knjige približno 1.100 L. Denarnega prometa je bilo letos okoli 42.000 L. računov izplačanih približno 21.000 L. Prireditve so nam prinesle okoli 12.000 L. Od tega je bilo ca 6.000 L čistega. Glavna opora društva je »Dramatični odsek«, kateri pridno prireja prestave v prid društva. Predsednik in režiser temu odseku je tukajšnji lekarnar Ivan Med. Letos se je igralo že sledeče: Ganglov »Sin« »Krivoprisežnik« »Krojač Fips«, »Ja, take so«, »Legionarij«, »Županova Micka«, »Same zapreke«, »Poljub«, »Piram in Tizba« iz drame »Sen kresne noči«, »Veleia«, drama, katero je vprizorilo na gostovanju »Dramatično društvo Kontovelj-Prosek«. Razen tega se je vršil simfoničen koncert z sodelovanjem sežanskega orkestra »Kraška vila«. Potem je bila še ena otroška prireditev »Sneguličica« in »Dvakrat Lenčka«, katere prireditve čisti dobiček je bil namenjen za nakup darov revnim otrokom za Sv. Miklavža. Imela se je igrati tudi »Naša kri«, pa nam je bila prepovedana zadnji dan.

Letošnje poletje se je dozidala v Vipavi pri g. vd. Hrovatin nova in krasna dvorana, katere se društvo poslužuje za prirejanje predstav. V dvorani si je napravilo društvo lasten oder z 72 komadi novih kulis in popolno električno razsvetljavo. Razumljivo je, da so bili stroški ogromni; samo oder nas stane približno 25.000 L. Dolga je sedaj še 8.000 L. Podružnica »Slovenskega planinskega društva v Vipavi« nam je priskočilo na pomoč z svoto 3.000 L. ostalo smo si isposodili pri tukajšnji »Posojilnici na Slapu«.

Društvo se je priporočilo že večkrat za knjige, katerih nam vedno primanjkuje in ki jih ljudje mnogo čitajo; prosilo je tudi za denarne prispevke — vse mu je bilo obljubljeno, a prejelo ni dosedaj še ničesar.

Glasbena Matica v Trstu.

Ta naš eminentno kulturni zavod si je zaslužil mučeniško gloriolo. Dne 13. julija 1920. je uničil požar Narodni dom v Trstu in z njim tudi prostore Glasbene Matice in ves njen inventar. Odslej je moralo društvo iskati gostoljubia po tržaških predmestjih in v privatnih stanovanjih, da so se mogli šolski pouk in vaje pevskega zbora nadaljevati. Toda tudi tukaj so ga fašisti ponovno napadli, n. pr. pri Sv. Ivanu, kjer so dvakrat razbili klavir, v Rojanu, kjer je Konsumno društvo po večkratnih obiskih in pretnjah s strani fašistov zaprlo dvorano in prepovedalo vsak pouk. Vsled tega je trpel tudi pevski zbor, ki je imel tam svoje vaje in s katerimi je moral radi fašistovskih teroriziranj štirikrat za delj časa prenehati, enkrat celo tik pred nastopom, ko so fašisti samovoljno zasedli dvorano. Kljub temu je bilo zanimanje za društvo silno

živahno. »Nikdar še ni bilo število društvenikov tako visoko«, pravi poročilo Matice za društveno leto 1920-21, »nikdar še ni bilo število gojencev tako veliko, a tudi nikdar nismo bili take sirote kakor sedaj«. Društvo sme biti ponosno, da je koncem leta vendarle moglo podati glasben večer, na katerem so nastopili njegovi najboljši učenci in učenke in boli skromno tudi pevski zbor.

Na zavodu poučuje osem glasbenih učiteljev pod vodstvom prof. Viktorja Šonca. Učni načrt obsega: klavir, gosli, solopetje, kompozicijo, orgle, violo in po potrebi tudi ostala godala in pihala. Vseh učencev je štelo društvo v letu 1920/21 146, članov in članic pevskega zbora pa 50.

Društvo namerava izdati v kratkem posebno zbirko zborovih pesmi. Ker trpijo naša društva v tem pogledu veliko pomanjkanje, bodo gotovo rada segla po tej zbirki. Ko izide in ko jo dobimo v roke, bomo še posebej društva na njo opozorili.

Pevsko in glasbeno društvo v Gorici.

Kakor vsem drugim našim društvom tako je bila vojna tudi P. in gl. dr. pretrgala nit življenja. Kmalu po premirju pa se je začelo misliti na zopetno oživetvorenje.

Z občnim zborom dne 15. oktobra 1919. je pričelo novo delovanje. Težkoče obnovitve nekaj tako živahnega društvenega življenja pa so bile vsestranske: vojna je uničila ves inventar na instrumentih in arhivu in tudi pevski zbor je bil razbit. Poleg tega je bilo težko dobiti primerne društvene prostore, ki bi omogočali vsaj delovanje novega pevskega zbora. Na otvoritev šole ni bilo misliti ravno radi pomanjkanja primerne lokala in učil. Šele po dolgem trudu si je moglo društvo nabaviti glasovir. Vodstvo Malega doma je odstopilo v svojem posloplju eno šolsko sobo, tako da je bilo društvo za silo pod streho. Pozneje se je našel tudi društveni klavir »Streicher«.

Dne 16. junija 1920. je nastopilo društvo s prvim koncertom po vojni, ki je imel v vsakem oziru zelo dober uspeh. — Drugi koncert dne 17. novembra istega leta se radi znanega incidenta ni mogel v celoti izvršiti. Na tem koncertu je sodeloval poleg pevskega zbora pianist, g. Prvajne, in violinist, g. Gulič. Kasneje, in sicer dne 18. marca 1921. se je društvu posrečilo prirediti še tretji koncert, na katerem je nastopil pianist, g. Srečko Kumar, in koncertna pevka, g.čna Avrelija Sancin. Ker je bilo občinstvo izza zadnjega koncerta preplašeno in ker so se obetali novi napadi, je bil obisk zelo klavern.

Radi teh razmer društvo ni moglo misliti na kak nadaljnji nastop v mestu, zlasti še, ker lastnica dvorane ni hotela več prepustiti iste v uporabo; omejilo se je na sodelovanje pri raznih prireditvah podeželskih društev.

Ker se bliža obnovev Trgovskega doma svojemu koncu, je upanje, da bo imelo društvo v doglednem času dvorano in društvene prostore na razpolago. Tako bo društvu omogočeno, da otvori s prihodnjim šolskim letom zopet tudi glasbeno solo.

Šentjakobski krožek „Odvada“ v Trstu

pešilja v objavo: Krožek je bil ustanovljen na pobudo »starega odvadarja«, in sicer se je odzvala na njegov poziv, priobčen v 65. številki »Eđinosti« od dne 18-III-1921, peščica najbolj vnete šentjakobske

mladine. V najkrajšem času se je pokazal blagodejen vpliv »Odvade«. Naši člani, ki so prej iz razvade kramljali večkrat italijanski, govorijo sedaj na cesti, v uradih ali kjerkoli izključno slovenski. Na nečlane, ki pridejo v stik z odvadaši, vpliva vzgled prepričevalno. — Tisti, ki nas ne razumevajo, nam očitajo, da je krožek v ta namen odveč, ker se jezik itak goji v čitalnicah, z dramatikom in sličnim. Mi odgovarjamo, da so v veliki zmoti, ker vsako društvo stremi po izpopolnjevanju v svojem predmetu, določenem, kot glavni namen društva: vse ostalo se zapostavlja. »Odvada« si je naredila kot glavno nalogo, da čuva dragoceno zapuščino naših pradedov — slovenski jezik čist, nepokvarjen, brez tujk. To je vendar velevažna narodna naloga, posebno v tej dobi, ko je duševna vez z našimi krvnimi brati pretrgana in je naš obstoi odvisen predvsem od nas samih in našega lastnega organiziranega dela. Seveda delo ne neha z delom v krožku, ker spoznavanje, da je naš jezik blagoglasen in neizmerno bogat, zbudi članu ponos na njegovo slov. roistvo ter mu okrepi narodno samozavest in mu vzbuja zanimanje za delovanje v narodnem in kulturnem življenju!

Nismo društvo v pravem pomenu besede, pač pa želimo čvrsto kulturno organizacijo celega jugoslovenskega naroda v Italiji: mlado in staro obeh spolov, od kmeta in težaka do učenega profesorja naj spaja ta misel. Ta misel naj prodre v vsako selo do najoddaljenejše kočice Julijske Krajin. Kot skromni sodrudniki pri tej ogromni nalogi hočemo pridobiti tudi drugod somišljenike in pomočnike, posebno razumnike, ki se nam pridruži. V vseh že obstoječih društvih naj se ustanovi odsek »Odvada!«

Narodna Čitalnica v Kobaridu.

Kobariška narodna čitalnica je proslavila s posebno prireditvijo petnajstletnico Gregorčičeve smrti. Dne 27. novembra je priredila izlet na pesnikov grob pri sv. Lovrencu; udeležba je bila velika. Slavnostnemu govoru je sledilo petje čitalničnega zbora in pevskega društva »Matajur« iz Sužida.

Ob 8. zvečer je bil slavnostni »Gregorčičev večer« v prostorih g. Mašere v Kobaridu. — Vrstilo se je petje z deklamacijo in slavnostnimi govori.

Telovadno društvo „Sokol“ v Kobaridu.

Kobariški »Sokol« je pričel svoje povojno delovanje rekel bi brez vsakega primerne orodja in prostora. — Potrtovalnosti članov — osobito telovadcev — se je posrečilo nabaviti si najpotrebnejše orodje, telovadci sami pa so napeli vse sile, da so društvo privedli do tega, da je moglo nuditi lanskega poletja javen nastop; še pred istim pa so se telovadci udeležili tekme v Idriji, pri kateri je kobariški »Sokol« kakor znano dobil prvo mesto. —

Nastop v Kobaridu dne 20. sept. 1921. je uspel nad vse sijajno; udeležba je bila ogromna. Nastopil je najprej obrtni naraščaj s palicami, za njim člani z ljubljanskimi prostimi vajami na godbo iz Idrije, nato naraščaj s skupinami, članstvo na drogu, bradlji in v skoku, uzorna vrsta na drogu; zaključili sta nastop 2 skupini članstva in sicer ena na bradlji in druga prosta skupina. Šolskemu naraščaju je bil nastop prepovedan.

KOBARIŠKI SOKOLI.

SPORT.

Tehnični uspehi na prvi sportni prireditvi v Prvačini.

Kako zanimanje za sport vlada med našo mladino, nam je pokazala prva sportna prireditev v Prvačini. Ni mi treba posebej omenjati števila tekmovalcev, ker vsak, kdor je bil ta dan v Prvačini, lahko sam presodi, koliko mladine je tekmovalo, da si pribori častna prva mesta. Prireditelji tega sportnega dneva so lahko ponosni na velik moralni uspeh, ker so dosegli ne-le namen, ampak tudi zanimanje priprostega ljudstva. Dosti jih je bilo, ki niso pričakovali tolike udeležbe pri tekmah, ker do danes ta lahko-atletični sport ni bil udomačen pri naših ljudeh. Ravno ta namen je hotela doseči s to prireditvijo G. S. O., t. j. zbuditi tudi pri našem ljudstvu zanimanje za ta zdrav sport. To je tudi popolnoma dosegla. S tem je bil napravljen prvi korak; iskra je vzplamtela v mladih srcih in navdušenje je sijalo na obrazih kmetijskih fantov, ko so vpraševali: »Ali priredite tudi prihodnje leto?«

Kar se tiče izida raznih tekem, je bil uspeh na splošno dovoljen, dasi je bila ta prireditev prva. Organizacija je bila v splošnem dobra. Pri prvi dopoldanski plavalni tekmi, ki se je vršila v Vipavi, je prišel na cilj prvi Komjanc Lojze v 1 min. 42 sek. Čas, ki ga je porabil za preplavanje 100 m., je zelo časten, če primerjamo svetovni rekord, ki znaša 1 min. 10 sek. Ako bi bilo malo več bojevitosti med plavači, bi se bil morda ta čas dal precej skrajšati. Boljši uspeh je imela kolesarska dirka seniorjev, pri kateri je prevozil prvi dirkač Hvala G. progo 85 km v času 2 ur 42 min., t. j. 31.710 km na uro. Dasi proga ni bila ravna - imela je jako strm klanec - je bila prevožena v jako ostrem tempu in to radi medsebojnega zalezovanja prvih dveh dirkačev. Ko primerjamo n. pr. italijanske amaterje-seniorje, ki vozijo od 32 do 35 km. na uro, vidimo, da napredujejo naši kolesarji jako častno. Najboljši uspeh tega dneva so imeli gotovo kolesarji začetniki, ki so prevozili progo 32 km v 51 min., t. j. 35.650 km na uro, kar znači, da so malo zaostajali za seniorji, čeravno so vozili po lepi in ravni cesti. Naša nadebudna mladina nam jasno kaže, koliko zanimanja polaga v ta ljudski sport, ki ga bo treba večkrat organizirati, da nam posamezni dirkači ne uidejo v tuj tabor. Istotako razveseljiv rezultat je dosegel Valtrič H,

v teku na daljavo 200 m v 24^{1/2} sek. To jasno kaže, da je bil Valtrič pripravljen na to progo. Zaostal je samo 2 sek. za ital. rekordmanom. Pri pravilni in trajni trenazi bi bil lahko še skrajšal ta čas in postal resen tekmelec v naši krajini.

Brzohoja, ta naš že pred vojno poznani sport, ki sega v širšo plast našega ljudstva, nas je opozoril, da moramo v bodoče posvečati več pažnje tej sportni panogi. Med tekmeči smo videli samo naše zdrave kmečke fante, kako so se z zanimanjem pripravili na tekmo. Že čas sam, 5 km brzohoje v 25 min., nam je porok, da bi dosegli znatne uspehe, ako vpoštevamo svetovni rekord, ki znaša 21.05" tri petine. Treba bi bilo samo večkrat prirediti take tekme.

Manj povoljne uspehe so dosegli skakači. Tako je Valtrič H. dosegel višino 1.30 m v skoku brez zaleta in Čej R. 1.60 z zaletom. Oba tekmovalca sta prišla k tekmi s preveč površno trenazo, ker ravno skok zakteva jako marljivo vežbo in veliko gibanja. Najboljši skakači so Amerikanci, ki so dosedaj odnesli malone vsa svetovna prvenstva. Njihov svetovni rekord znaša 2.004 m.

Ravno tako površni so bili skoki v daljino z zaletom in brez zaleta. Skakali so sami telovadci izpred vojne, ki so imeli nekaj vaje, pa so sedaj vežbo popolnoma opustili ali zanemarili. Daljina 5.10 m, ki jo je dosegel Fon D., je sicer častna, ali malenkostna v primeru s svetovnim rekordom 7.60 m.

Skok ob palici, ki zahteva največ gibčnosti, je uspel jako dobro, ker je višina 2.95 m dovoljna in v naši krajini običajna. Zaostaja sicer daleč za svetovnim rekordom (4.019 m), ali se močno približuje italijanskemu (3.245 m).

Vidimo torej, da so skoki, ki zahtevajo trajno vežbo, slabše uspeli, kakor druge panoge lahke atletike, in sicer zato, ker je treba časa, tehnike, predvsem pa primernih prostorov. Druga napaka je, da je G. S. O. prepozno naznanila prireditev in spored raznih tekem, tako da so se razni tekmovalci premalo pripravili na tekmo.

Ker je ta prva prireditev v propagando sportne ideje ta ko častno uspela, privabi druga, letošnja, mnogo več ljudi. Za nas bo to šola, kako se imamo vzgajati, da ostanemo krepki in zdravi, ker le v zdravem telesu je tudi zdrav duh.

Sportnik.

LOJZE KOMJANC

plavač - prvak v tekmi čez Sočo in Vipavo.

Kak pomen pripisujejo telesni vzgoji drugi narodi.

Evropa se je po vojni vrgla z vso silo na telesno vzgojo mladine. Daleč pa nadkriljuje Evropo v tem oziru Amerika. V tozadevnih statistikah zasledujemo zelo zanimive podatke. Že leta 1913 je bilo v 342 mestnih občinah nakupljenih za 5.700.000 dolarjev igrišč za mladino. Ameriške visoke šole imajo krasne telovadnice. Nekatere teh telovadnic obsegajo ogromne prostore. Telovadnica v Kolumbiji n. pr. meri 2091 qm, v Princetону 1500 qm, v Syracusu 1830 qm in v Chicagu 1464 qm.

Književnost

»Nova Talija«

Zvezna tiskarna v Ljubljani bo izdajala pod tem naslovom knjižice, ki se bodo pečale z gledališčem in ki bodo prinašale tudi igre. Dosedaj sta izšla dva zvezka in sicer: I. Milan Skrbinšek: Diletantski oder — navodila in II. E. Navinšek: Lepa maska, navodila za šminkanje. Take vrste knjig Slovenci do sedaj nismo imeli. Naši režiserji so morali črpati na tem polju le iz nemških in drugih knjig. Posebne bošta prišli te dve knjižici režiserjem podeželskih o-

drov prav. V njih dobi režiser vse obrazloženo, kar mora znati in ukreniti za vprizoritev dramatičnih del.

»Maska« je ime posebnemu gledališkemu listu, ki izhaja v Ljubljani in ga izdaja organizacija gledaliških igralcev. List prinaša lepe in zanimive informativne članke iz gledališkega in splošno umetniškega življenja. Priporočamo »Masko« našim diletantskim odrom, posebno njihovim režiserjem. Iz nje bodo lahko črpali marsikatero dobre svete, iz nje izvejo za marsikak pripomoček, ki bo dobro služil za vodstvo odrov.

»Mlada greda« je mladinska knjiga, namenjena našim najmlajšim. Izšla je v »Zvezni tiskarni« v Ljubljani in stane 40 kron. Pesmice je zložil pesnik Ivan Albrecht, slike je pa narisal slikar Maksim Gaspary. Knjiga je lična in bo otrokom gotovo ugajala. Priporočamo jo starišem in našim knjižnicam.

Listnica uredništva. Prosimo društva, da nam točno poročajo o svojem delovanju; vsaka tozadevna vest nam je dobrodošla, ako le služi našemu namenu. Da bodo društva informirana o posameznih prireditvah, prosimo, da nam pošiljajo sporede v obliavo. Opozorjamo tudi na tem mestu, da se redakcija lista zaključí vsak mesec z 20. dnem; le redakcija prihodnje številke se izjemoma zaključí že s 15. marcem. — Glasbene priloge vsled tehničnih ovir še ne moremo prineseti.

Po zaključku lista.

Od Sv. Lucije. Čitalnična prireditev. Dne 19. t. m. je vprizorila »Nar. Čitalnica« pri Sv. Luciji narodni igrokaz v štirih dejanjih »Divji lovec« (spisal F. S. Finžgar). Vprizoritev igre, katere snov je zajeta iz narodnega življenja, zahteva mnogo dobrili moči in veliko scenerije. — spada na boljše naše odre. Predstava ni bila baš neoporečna, a vobče v vsakem oziru zadovoljiva. Posamezne vloge so bile srečno razdeljene in doobra naštudirane, le sigurnosti in vsestranske poglobitve je manjkalo. Kakor že omenjeno, zahtevajo vsaj glavne vloge že dobro rutinirani igralcey, kar se lahko trdi o vlogi rilitarja (župana), ki bi moral biti kos svoji pretežki vlogi. Ona razdvojenost, ki mu razdvaja dušo, bi morala biti bolj izrazita, podkrepljena z občutki svoje notrajnosti. Pa tudi spoznanje nečednih in skopuških dejanj bi moralo vzbuditi v njem sanem kesanje — pri občinstvu pa stud. O Maidi lahko trdimo, da je bila kos svoj vlogi in da se je vanjo poglobila ter čustveno igrala, naglasujoč vse kreposti in vrline. Lisjakov Gašper še ni samostojen, obeta pa da postane s časom dober igralec. Maruša je svojo kratko vlogo dobro igrala, česar o Janezu ne moremo docela trditi. Kot »fant od fare« bi moral nastopati bolj živo, samozavestno, oprt na svoje duševne kreposti in telesne moči. Ona monotonost v nastopih ni na mestu. Tonček je bil tudi takrat v svojem elementu. S svojim nastopom je zakril vse nadostatke ter vžil vso svojo individualnost v posamezne prizore, ki so bili mojstersko podani! Le tupatam je nalahko pretiraval, kar povzaprav vtis le pokvari. Vloga kmetov je bila povprečno dobra, le nekaj originalnosti je manjkalo. Dober je bil Sajetov Jure, le nekoliko bolj krepk izust. Tudi Špela je ugajala. Gozdar bi moral prednašati bolj razločno in razumljivo, sicer dobro. Vse druge manjše vloge so se igrale povprečno dobro. — Ker hočemo stvati le dobro, zato smo napisali teh par opazk in migljajev v uvaževanje ob ponovitvi igre 5. marca. Ob koncu lahko rečemo, da ima naša Čitalnica mnogo življenske moči in sposobnosti, ki se mora povzpeti na višek.

Dobromisleč.

NARODNA TISKARNA

V GORICI

Via C. Favetti 9 — „S. Gregorčičer Dom“

Tiska vsa v tiskarsko
stroko spadajoča dela.

LASTNA KNJIGOVEZNICA.

Priporoča se zlasti izobraževalnim
društvom za vezanje knjig društve-
nih knjižic.

Josip Kerševani

mehanic in puškar v Gorici, Stolni trg št. 9.
(desno)

Zaloga raznih šivalnih in kmetijskih strojev,
dvokoles, pušk in samokresov, ter vseh po-
sameznih delov, spadajočih v mehanično in
puškarsko stroko. Strokovni, brezplačen pouk
v umetnem vezanju in krpanju.

Lastna delavnica in popravljavnica
Stolni trg, št. 5.

Poniklanje in lakiranje v vsaki barvi.

Priporočam vsa-
kemu Original
„MUNDLOS“
šivalne stroje,

ker so najbolj
zanesljivi, za te
jamčim 15 let.

Goriška ljudska posojilnica

v. z. z o. j.

Corso Verdi 37 • GORICA • Corso Verdi 37

Posluje vsaki dan od 8 $\frac{1}{2}$ do 12
in od 3 do 5 popold. razen ob
nedeljah, praznikih in sobotah pop.

Vloge obrestuje po 5%, stalne in večje pa po dogovoru.

Daje posojila z najugodnejšimi pogoji.

TEOD. HRIBAR (NASL.)
Gorica - Corso Verdi 32 - Gorica
 ~ ~ ~ (v hiši Centralne Posojilnice) ~ ~ ~

Blago solidno!

Velika zaloga češkega platna iz znane tovarne
Regenkart & Rymann,
 vsakovrstno blago za poročence kakor tudi
 velika izbira moškega in ženskega sukna.

Cene zmerne!

Gostilna
„Pri Belem Zajcu“
 v Gorici

Shajališče okoličanov in meščanov. Postrežba s
 svežimi domačimi mrzlimi in gorkimi jedili ter
 z izvrstnim vipavcem, bricem, črnino in kraškimi
 teranom.

Za obilen obisk se priporoča

Jos. Molar
 --- gostilničar. ---

„DRAVA,“

**lesna industrijska
 delniška družba**

Pisarna in skladišče, Via Caprin šte. 23.

Dobava vsakovrstnega rezanega in
 tesanega lesa po najnižjih
 dnevnih cenah.

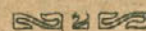
„LA FENICE,“

**zavarovalna družba
 na življenje in smrt**

==== D irekcija za Italijo ====
 v Trstu via Lazzaretto vecchio št. 3.

==== Zastopnik za Goriško ====
Roman Brezigar - Gorica
 Via Carducci šte. 10, II. nad.
 Viale XXIV. Maggio šte. 11.

Stanislav Rustja - Gorica
 na Kornu št. 12 - podružnica Via Formica 28

Trgovina s kolonijalnim blagom, z de-
 želnimi pridelki. Prvovrstno olje, mast,
 slanina, vedno sveže maslo, najboljši
 sir itd. itd.

Na debele in na drobno.